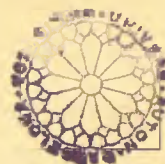

OFRENA

ORGUE DE

"NOÏTRA PARLA"

ALS BALEARS, CATALANS, ROSSELLONESOS I VALENCIANS. — *Escrits a la memoria d'en Prat de la Riba de:* P. MIQUEL D'ESPLUGUES; MERCÉ VILA REVENTÓS; J. M. LÓPEZ-PICÓ; DOLORS MONSERDÀ VDA. DE MACIÀ; MIQUEL FERRÀ; VÍCTOR CATALÀ; CLEMENTINA ARDERIU; J. FARRÁN I MAYORAL; MIQUEL DE PALOL; M. FOLGUERA I DURÁN; LL. NICOLAU D'OLWER; JOAN ESTELRICH; E. ISERN I DALMAU; CARMÉ KARR; JACINTO M. MUSTIELES; RAMÓN DE CURELL.

PARLAMENT DEL MANTENEDOR MOSSÉN LLORENÇ RIBER EN ELS JOCS FLORALS DE LO RAT PENAT. DE VALENCIA. — ORACIÓ DELS SOLDATS MUTILATS. DISCURS PRESIDENCIAL DELS JOCS FLORALS D'OLOT: PER EUGENI D'ORS. — *Foesies:* AQUELLES VILES, PER GUILLEM COLOM; ELOGI D'UNA TARONJA, PER JAUME MAURICI. — OFRENA: NOVA ÉPOCA.

BARCELONA·CIVTAT D'MALLORCA
PERPINYA··VALENCIA

ARQUES

PER A VALORS

BÀSCULES

PER A CARROS I VAGONS

Fills de A. ARISÓ

Sans, núm. 12

Telefon H. 397

BARCELONA

CALEFACCIÓ CENTRAL

Ascensors OTIS PIFRE

Munnéi Capdevila

Aragó, 254

Telefon 3297

BARCELONA

OFRENA

FARRÓ-L.

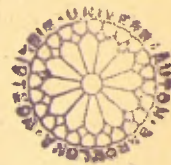
ORGVE DE "NOSTRA PARLA"

AGRUPAMENT DE BALEARS, CATALANS, ROSSELLONESOS
I VALENCIANS

REDACCIONS.—BARCELONA: Corts, 550, 2.^{on}, 1.^a

CIUTAT DE MALLORCA: Sant Bartomeu, 17, pral.—PERPINYÀ: Llanterna, 7, bis.

VALENCIA: Eixarchs, 17, 2.^{on}

SEGONA ÈPOCA - ANY I: NÚMS. 1 I 2

AGOST: SETEMBRE DE 1917

ALS BALEARS, CATALANS, ROSELLONESOS I VALENCIANS

LO QUE HEM D'ESPERAR DE LA
RESURRECCIÓ DEL NOSTRE LLEN-
GUATGE.

No basta sentir un instintiu amor a la llengua pròpia: és precis complir els manaments que aquesta imposa.

La llengua, lo que primer ens recorda és la Pàtria on és parlada. Abans que fer-se estimar a ella mateixa, sembla que fassi estimar la terra d'on és brotada. Bé es pot dir que la llengua és la concentració de la Pàtria dins cada un dels homes que la integren.

Per la llengua, balears, catalans, rossellonesos i valencians, sabem quina és l'extensió de la «nostra» terra.

Hem vist fins ara, com ha permanescut disgregat l'esperit del nostre poble per terribles i fatals accidents de l'història. Però aquets accidents no han pogut res contra la vida de la llengua. Aixó vol dir que no han pogut res contra l'essència del nostre esperit.

Des del crit d'en Bonaventura Carles Aribau, l'esforç continuat i admirable de patriotes insig-

nes ha obrat el miracle de la *resurrecció* del nostre llenguatge. De poc serviria, el que hagués ressucitat la nostra llengua si no fos per reengendrar el poble qui la creà. De poc serviria l'existència de la nostra llengua si no unis espiritualment els cors dels homes qui la parlen; de la mateixa manera que de poc hauria servit l'esforç del Rei En Jaume I—fundador de la nostra Pàtria—si no hi hagués hagut cors lleials i esperits nobilíssims com l'esperit i el cor d'aquell gran ciutadà En Ramon Muntaner que haguessin sentida i estimada aquesta Pàtria.

EL PERQUÉ DE LA ENTITAT
«NOSTRA PARLA».

Fins i tot que la Nació catalana mai hagués existit políticament, no per aixó hauriem de sistir de la nostra finalitat.

Als principis de l'entitat «Nostra Parla», per justificar la seva constitució, es digué:

«La unió dels homes per a formar els pobles ne té d'ésser una cosa fatal sinó consentida, casi diríem calculada. I un *càlcul* no és com una

demostració que pot partir d'hipòtesis. Un *càlcul* ha de partir d'evidències, de coses axiomàtiques. I els únics axiomes en els pobles són llurs sentiments. Analitzem—encara que superficialment—les quatre forces sentimentals més aptes per excitar a l'home a unir-se amb sos semblants: la força de la raça, la força de l'art, la força de la llengua i la força de la religió.

»*La raça.*—Els pobles primitius no hi ha dubte que's fundaren en la organització d'una mateixa raça. La raça és, tal vegada, lo més material en l'home. La raça és la natura reflexada en l'home; millor dit, és un accident de la natura que s'encarna. És la calor del sol, és la boira, és el mar, és la montanya, és la frondositat de l'arbre, és la frescor de l'aire que se comunica i s'exten fins a la sang de l'home. Però, vet-aquí que mai l'home ha sabut conservar-se fidel an aquesta força de la raça perquè ja'l seu afany de conquestes, ja'l seu afany d'engrandir son esperit amb impresions i influències noves, l'han portat a variadíssims i seculars creuaments. Les races més fortes, que són les que triomfen en la batalla; són de vegades les que més es deixen influir per l'esperit de la raça vensuda. Així, allò que semblava una victòria devé després una cohabitació.

»Avui, a la Europa moderna, pensar en l'unió dels homes per l'única força de llur raça seria una absurditat. Seria disordre l'història.»

»*L'art.*—L'art ha sofert, encara que no tan intensament, els creuaments de les races. Però així com els homes perpetuant-se per la raça no fan més que derivar una virtut d'una altra virtut, perpetuant-se per l'art creen virtuts noves. D'aquí vé que l'art és encara més subtil que la raça i com és ja una cosa anímica admet les influències pacíficament sense les violències d'una lluita. La possessió d'un mateix sentiment artístic devindria un llaç admirable d'unió entre els homes; però no a tots és donat sentiment de tal naturalesa: si uns homes s'unissin socialment baix l'insígnia d'un mateix sentiment artístic, el detritus humà insensible a les coses d'Art s'uniria baix l'insígnia d'un sentiment contrari; que donaria lloc a grans monstruositats.

»*La llengua.*—Observem la llengua com a medi d'entrellament dels homes. L'experiència demostra que encara que les llengües provinguin naturalment de la diversitat de races, avui, unitat de llengua no vol dir unitat de raça. Unitat de llengua vol dir solament unitat d'esperit. Ara hem trobat lo que realment distingeix

als homes: l'esperit. Mireu com en certa manera les llengües són immutables durant llargues centúries, com immutables són en certa manera l'esperit, els sentiments, els afectes, els dolors, les alegries, les sensacions dels diversos estaments i agrupaments naturals dels homes. I és que la llengua és l'expressió de l'esperit, dels sentiments, dels afectes, dels dolors, de les alegries, de les sensacions dels homes. Per això quan parlem en la nostra llengua estem dins del nostre esperit, dins dels nostres sentiments, dins dels nostres dolors, dins de les nostres alegries, dins les nostres sensacions, encara que de vegades no coincideixin, tots els que la parlen, amb la mateixa carn, que és la raça. I ja sabem pel llibre sagrat que no'ns convé sembrar en la carn perquè culliríem corrupció, sinó en l'esperit i culliríem energia pura.

»*La religió.*—La paraula *religió*—que significa precisament *unió*—i la paraula *poble* no són sinònimes. La paraula *poble* té un sentit de limitació. Fins ara hem parlat de l'esperit dels pobles; ara tindrem de parlar de l'ànima de l'home. Els pobles no poden arribar a tenir, per molt evolucionats que estiguin, una ànima en el sentit tan complex com en l'home. I la religió és per adreçar l'ànima humana. Si tots els homes estessin adreçats per una mateixa moral i una mateixa religió, allevores, aquesta ens serviria per formar Pobles i Nacions i Imperis i Repúbliques sense necessitat d'altre aglutinant.

»Jesucrist vingué an el món per a fer ànimes, no per a fer pobles. El Poble d'on prengué carn Jesucrist, precisament, era el que estava més entrellassat i consolidat per una religió: i quan el mateix Jesucrist demanà de beure a la Samaritana no destruïa l'esperit dels pobles, sinó que destruïa l'esperit migrat dels homes.

»A la nostra mateixa història tenim l'exemple d'haver-se intentat fer d'Espanya un poble fundat en l'unitat religiosa. Allevores, Espanya rebutjà l'aigua de la Samaritana. Allevores Espanya feu del Catolicisme una mena de Judaïsme.

»Jesucrist no vingué al món a fer pobles, sinó a fer l'Església que governés tots els pobles.

»Mirem el cas d'Anglaterra que rompent amb l'Església crea l'heregia de l'Anglicanisme i la estableix com a religió pròpia del seu poble. Bé es pot dir que el progrés social a Anglaterra no li ve de tenir una heregia nacional, sinó que li ve de la organització de la seva política in-

terior que està fonamentada sobre la tradició, sobre la llengua, sobre la pròpia essència del Poble.

A Alemanya del Luteranisme més que religió sembla que n'hagin fet un altra emblema de la seva raça.

*
* *

«Es indubtable, naturalment, que el poble ideal seria aquell que tingués unitat de raça, unitat en la expressió artística, unitat en la llengua, unitat en la religió. Però esdevé que la raça tendeix, com hem dit, a la heterogenitat. L'Art és de cada dia més producte de personals ingenis. La religió acabem de dir que està molt per damunt de la materialitat dels Estats. Solament queda la llengua com a cosa proporcionada a l'esperit dels pobles. La llengua és doncs la base segura i meravellosa de les organitzacions nacionals».

«NOSTRA PARLA» NO OBSTANT,
NO ÉS UN PARTIT POLÍTIC.

«Nostra Parla» no pot constituir un *partit politic* precisament perquè l'idea fonamental sobre la qual ella descansa forma part de tots els *partits politics* que considerem útils a la Patria.

Volguent «Nostra Parla» unir l'esperit de totes les regions de llengua catalana ha de

seguir necessàriament aquest ordre d'idees: Primer, enrobustir la consciència particular de cada una d'aquestes regions. Segon, aglutinar els esperits de les mateixes regions per a formar la consciència nacional.

Gosariem dir que és impossible—donades les tangibles diferències que aiximateix existeixen entre cada regió—anar a la constitució d'un sol partit politic. Fins diríem que pretenir això seria temerari.

Cal que així com en el Principat de Catalunya ha fructificat el *catalanisme* a Mallorca fructifiqui el *mallorquinisme* i a València el *valencianisme*, a Rosselló el *rossellonisme*. I de la mateixa manera que els politics del Principat no han parlat de Mallorca i València per monopolitzar llur política, sinó pel major honor de la nostra nacionalitat, els politics de Mallorca i de València no han de parlar del Principat de Catalunya per subordinar-hi cegament sos interessos locals sinó per indicar la gran solidaritat espiritual de tota la nació.

Quant més fort sigui l'arrelament regional de la política, més pura i feconda i creadora serà l'unió global dels esperits.

I en la nostra actuació quantes més representacions hi prenguin part dels estaments socials i politics de les Balears, Principat de Catalunya, València i Roselló, devindrà més sòlida i eficaç i serà impossible veure-hi ni la més petita sombra de *partidisme*.

* * *

« NOSTRA PARLA » A N'ENRIC PRAT DE LA RIBA

LES PARAULES QUE DES D'AQUÍ DIGUÉSSIM A LA VOSTRA MEMÒRIA, FILL PREDILECTE DE CATALUNYA QUE ENS ACABEU DE DEIXAR, NO PODRIEN CORRESPONDRE A L'AGRAIMENT QUE US DEVEM. VÓS, AMB VOSTRE EXEMPLE, AMB L'EXALTADA PASSIÓ QUE SENTIAU PER LA LLENGUA I L'ESPERIT DE LA NOSTRA PÀTRIA, AMB EL VIGOR I SANITAT DEL VOSTRE PENSAMENT, ENS HAVEU TRAÇAT I CONSTRUÏT EL CAMÍ, SEGUÏNT EL QUAL SABEM QUE NO DEVINDRÀN ESTÉRILS LES ENERGIES NASCUTES EN NOSTRES CORS; SEGUÏNT EL QUAL SABEM QUE PODREM ADMIRAR EL FRUIT DE LES ANTIGUES LLEVORS DE PATRIOTISME QUE ARA TOT JUST BROTONEN, EXUBERANTMENT EN TERRES DEL NOSTRE PRINCIPAT, TENDREMENT EN TERRES DE LES NOSTRES DAURADES ILLES, CÀLIDAMENT EN TERRES DEL NOSTRE REGNE DE VALÈNCIA, CRUENTMENT EN TERRES DEL NOSTRE ROSELLÓ.....

EN TOTS ELS ACTES QUE FESSEM PER A LA GLORIFICACIÓ DE LA NOSTRA LLENGUA I PER A LA UNIFICACIÓ ESPIRITUAL DE LA NOSTRA PÀTRIA—SOMNIS INSEPARABLES DE LA VOSTRA ÀNIMA—LA MEMÒRIA DE LA VOSTRA VIDA, SACRIFICADA PER CATALUNYA, SERÀ UN PODERÓS ESTIMUL I UN ESPILL DE FIDELITAT QUE SEMPRE TINDREM PRESENT; MÉS HAVENT VÓS BENEÏT ELS NOSTRES PRIMERS PASSOS, COM VAU FER-HO, AMB AMPLE GEST ENCORRATJADOR.

* * *

CAIRES GENIALS

PEL P. MIQUEL D'ESPLUGUES, O. M. CAP.

LA personalitat de l'home representatiu, que la mort implacable ens acaba d'arrebaçar, ofereix gran diversitat de caires, com la de tots els homes dotats esplèndidament pel Creador. Llur estudi, que un dia o altre caldrà fer, ens donarà la visió integral de sa figura, que ara només podem esguardar fragmentàriament.

Una de les notes més suggestives d'ella seria la *catalanitat* essencial, gairebé mitològica d'En Prat. Als set anys, davant del *fet* que un periòdic es pogués escriure en nostra llengua, aquella es revelà com per via d'illuminació superior, produint-li una emoció tan profunda, tan perdurable que, segons testimoni d'ell mateix, no fou superada per cap altra de la seva vida.

També es destacaria vigorós l'aspecte de la seva plenitud de seny, com qui diu de naixença. En Prat, de la infantesa, i sense passar per l'adolescència assolí plena maduritat. Ningú li conegué juvenesa, en tant que ella representa indecisió de caràcter, utopia, manca de fixesa en el caràcter o en les idees, no diguem arrauxaments o cosa semblant. En canvi, per natural compensació, la dugué fins a la sepultura, en tant que significa renovació constant d'ideals, serenitat, optimisme triomfador, indeficient.

En fi, i deixant-ne moltes d'altres, com a caire ben típic de la seva culminadora personalitat apareixeria el ser tot-d'una admirablement rectilínea i prodigiosament flexible. Allò, primer en raó d'una contemplació gairebé angèlica de la veritat, de l'ideal, que si no hagués tingut per base un temperament català tan fort, potser hauria xuclades totes ses energies, fent d'En Prat un home d'estudi, un pensador en lloc del que devingué: un organitzador genial. Lo altre perquè semblava sobrehumana la seva ductilitat d'actuació dins d'una tan extraordinària plenitud de vida i de doctrina. Es per això que En Prat fou tingut simultàneament com un doctrinari recalitrant i com un maquiavel terrible per la diplomàcia dels seus procediments.

*
* *

S'ha dit que En Prat de la Ribera no era un geni; i potser el que primer caldria, quan es fa

aquesta afirmació, és definir el sentit de la paraula «genial». Perquè si en una accepció o altra no ho fou aquest home revelador de nostra Nacionalitat i gairebé creador taumatúrgic d'ella, genial llavors deuria ser sinònim de vulgaritat o ineficàcia, més o menys ben disfraqada. Cal, però, distingir entre *genis* i *genis*. Hi ha homes genials intel·lectualment, i són els grans pensadors; n'hi ha que ho són pel dó de la paraula i són els grans oradors; n'hi ha que ho són per l'esperit creador i en política són els grans organitzadors, els artifexs sobirans dels pobles.

Apar induptable que en cadascuna de les notes indicades—molt més, no cal dir-ho en el conjunt d'elles—s'hi troben els trets essencials del geni, i sobre tot del geni característic de la Raça, el qual com el de Balmes, com el de tants altres homes extraordinaris d'aquí, te per llei fonamental encarnar la unió estretíssima de les idealitats més altes amb les realitats més minucioses i casolanes pel mitjà del *Signum* essencial *in quo* triomfen els nostres grans representatius: el Seny.

*
* *

Però llevat de les esmentades, En Prat era posseïdor d'una qualitat sublim que ella sola donaria dret a catalogar-lo entre els homes de geni més eminents, els quals—com els gegants de la mitologia «fills de dues races»—d'una banda solen afirmar com ningú les qualitats, i d'altra solen negar enèrgicament els defectes de la pròpia etnos. Si així no fos, els homes genials no esdevindrien, per l'esperit llur, patrimoni de tota la humanitat, tant com ho són, pel llevat ètnic, de la terra que els infantà.

Dos elements integraven aquesta qualitat; el primer consistia en una meravellosa aptitud per a fitar en els homes la més íntima realitat llur, a través de totes les apariències; en llegir clarament i facilíssimament dins les pregoneses de l'ànima llurs qualitats i llurs defectes, en *despullar-los*—gosariam dir si el mot escaigués prou en la ploma del qui redacta aquestes notes—però de totes maneres tolerable per sa gran justesa, i perquè, com una indirecta revelació

d'aital aptitud meravellosa, l'haviem sentida usar al mateix Prat en més d'una ocasió, maldament fos dintre una intimitat parca sempre i discreta.

En tot temps, majorment ara després de mort, aquesta qualitat li fou reconeguda per assentiment universal, àdhuc dels propis enemics. Notes necrològiques s'han publicat en diaris que, donades les actuals circumstàncies, forçosament havien de sentir exacerbades les diferències profundíssimes que sempre els separaren del nostre gran home; i malgrat això, li reconeixen aquesta ixent qualitat amb una justesa i força de convicció difícils de sobrepassar. La funció «de triar els homes, de destinar-los cadascú a la seva tasca, de ungir-los i orientar-los després de triats» a més de la constatació que això era dut a cap amb acert incomparable; vetaquí el que ningú avui gosa negar a En Prat o senzillament discutir-ho, inclús els seus més grans enemics.

L'altre element, complementari essencial del primer i causa principalíssima dels èxits meravellosos d'En Prat, és que ningú gairebé coneixia el jui exactíssim, que per intuïció, més que no pas per reflexió, es formava dels homes; llevada per via indirecta la refracció d'aitals juis, en el comptar o prescindir dels homes, en les acertades aplicacions que feia de les seves qualitats, en el paper que podrien jugar dins la vasta organització que ell duia en son l'esperit i anava realitzant tantost se li presentava escaïença.

Altrament aquesta reserva i maduritat estava a l'altura del seu meravellos coneixement dels homes. Ningú ha tinguda una visió més clara de la eficàcia—en ella mateixa disolvent, i entrebancadora de la propia obra en quant als efectes—que per un polític té la incontinença en expressar el concepte, sobre tot desfavorable, que presideix a les seves eleccions o exclusions.

Si l'estar en possessió d'una perfecta valoració dels homes és el *primum mandatum* per al constructor d'un poble, n'hi ha un altre *simile huic* i rau en fer un us discretíssim de la opinió que interiorment es té formada respecte a llurs qua-

litats o deficiències, àdhuc molt reals, molt positives; i, per tant, no inflades per l'imaginació a l'escalf de simpaties o antipaties semi-histèriques sense gaire més fonament que instints o capricis.

Els homes i les coses davant d'aquell esperit, inasequible a les petites passions, però arborat pel foc de les nobles i grandioses, tenien sempre unes mateixes proporcions, eren el que eren; i ço que eren en realitat, ell solia callar-ho com a bon polític, per tal de no acumular entrebancs a les seves altes actuacions, potser també perquè estava prou posseït de la autoritat extraordinària que's concedia als seus dictamens relatius a homes i coses.

*
* *

Entre els estols d'inadaptats (dins de Catalunya) i fóra d'ella entre aquells qui cordialment odiaven o senzillament no eren capaços de sentir la obra d'En Prat, a hores d'ara es deu creure—algú fins ha tinguda la despreocupació candorosa d'estampar-ho amb lletres de motllo—que mort En Prat, llest el problema català. ¡Es cosa tan humana que el desig faci veure els problmes, no com en realitat són, sinó com se voldrien!

D'aquí ha vingut l'*inflar* les conseqüències d'una perdua, certament immensa, però a la qual de tanta importància com aquells li volen donar, no veuen infeliços! que li lleven al Mestre del Nacionalisme català tot valor. Perquè si la consistència de sa obra estigués realment vinculada al durar del seu viure en aquest món aquella ja no fóra ço que fou en realitat, ço que ells es veuen obligats a reconèixer. Ja no seria l'obra d'un gran organitzador; però, encara menys la d'un ver Patriarca; qui en tant ho és en quant deixa en el món semença perdurable d'un gran poble.

La tasca essencial d'En Prat ja era acomplida; i aquesta sensació íntima haurà estat sens dupte el més gran conhort humà dels seus darrers moments, tan plens d'alta serenor, de fe vivísima, d'abnegada dignitat cristiana.

EL BON SEMBRADOR

PER MERCÉ VILA RAVENTÓS.

OH tu! que al solc has tirat la semença,
—terra llaurada, de dia i de nit,—
ni del mal temps has sentit la temença
—sabent la llum allà dalt l'infinit!—

Sino que el grà, que has llençat a mans plenes
no tens desfici que ja madurés,
i presenteixes les magnes ofrenes
de la teva obra, que viu sempre més.

I quan el sol flamejava dins l'aire
i els segadors entonaven llurs cants,
se t'ha apropat l'invisible Dallahaire
bon sembrador, tot copsant-te en ses mans.

En sé a la festa, plaent companyia
en tu voldriem,—que ho dicta l'enyor,—
més la teva ombra ens durà l'alegria
clara, serena, com fou ton amor.

IN MEMORIAM

PER J. M. LÓPEZ - PICÓ.

DAMUNT aquesta fulla que ha d'esser de combat
per la política afirmadora de l'espiritualitat
catalana, m'interessa, més que escriure un ellogi
del nostre President, dir el que millor podríem
fer, tots els qui som lluitadors de Catalunya, per
honorar la memòria del senyor Prat de la Riba.

No perdem temps en vetllades ni homenatjes
parencers. Amaguem-nos una mica com el Mes-
tre i fem créixer la seva obra.

Jo voldria que totes les institucions en les
quals ell deixà la seva empremta fessin un
públic historial de la neixença llur i de la crei-
xença llur per repartir-lo abastament a tots els
homes de parla catalana, de manera que pel
coneixement que tots tinguem d'aquestes obres
les considerem com el patrimoni nostre.

Jo voldria de totes les corporacions culturals
de la nostra terra que honoressin l'eficàcia de
l'obra del qui fou propulsor de la nostra cultura
amb la creació de premis que sota l'advocació
del nom egregi de l'Enric Prat de la Riba pro-
pulsessim la literatura i la ciència catalanes.

Jo voldria que sota el patronat de les agru-
pacions professionals es recullissin tots els
escrits i l'epistolari del President per fer-ne una
edició popular complerta.

Jo voldria que l'associació de la premsa pren-
gués l'iniciativa de recullir de tots els escrip-
tors afectes al sentit de l'obra presidencial l'es-
tudi de tots els aspectes de l'alta personalitat
creadora del President.

Jo voldria que la presència del nostre Prat de
la Riba no es perdés mai i que el seu nom
fos tothora inquietador d'iniciatives noves i des-
cubridor de nous horitzons oberts a la virtut de
totes les possibilitats.

Que sense dir-ho el boti-guer posi en català
el rètol de la botiga pensant amb en Prat i que
el fidel resi en català i el Pastor governi en ca-
talà els seus feligresos, i el festejador festeji en
català, i els Pares eduquin en català i els Mestres
ensenyin en català pensant amb en Prat de la
Riba.

Que les paraules i els fets dels fills de tots els
catalans fossin actes de catalanitat incommovible
per totes les generacions filles del Prat de la
Riba.

Aquesta és la glòria monumental que jo
voldria.

I el senyal extern d'aquesta glòria la capella
de Sant Jordi del Palau de la generalitat, hos-
tatjant les estimades despulles.

CARTA OBERTA A LA SRA. VDA. DE D. ENRIC PRAT DE LA RIBA

PER DOLORS MONSERDÀ VDA. DE MACIÀ

SENYORA: El vostre espòs ha mort. Ha mort i ses despulles, reposen ja en la terra sagrada del Fossar nou de la nostra Barcelona.

Desde la pèrdua de en Pau Clarís; la pàtria catalana no havia sentit la dolorosa extremitut, el dolorós condol que l'ha aclaparada per la mort del vostre espòs.

Tots els lletrats, totes les associacions, tots els organismes, fins les multituds, han comprès i plorat el grós esboranc que ha obert en la nostra terra, l'ascensió del capdal Patrici al món de la eternitat.

Tots a l'una, han lloat la obra científica, sàbia serena i progressiva de les seves doctrines, de la seva direcció i actuació en les Presidències de la Diputació i de la Mancomunitat, on el seu treball incansable, enèrgic i encertat, ha conseguit el ressorgiment revelador de l'esperit de la nacionalitat de Catalunya. La seva tasca era ja arribada a la plenitud, i tan sols comptava quaranta sis anys d'existència!

Comun d'aquests grans astres que de lluny, en lluny, apareixen en el firmament, ens ha mostrat l'esclat d'una llum nova, ha espargit les ombres que'ns tenien soterrats, ens ha mostrat el camí, l'ha esbrossat, i ha desaparegut!...

Catalunya tenia un pi de tres branques guia-

dores, una s'anomenava Balmes; altra Torras i Bages; altra Prat de la Riba. Déu que va crear-les, a l'hora que havien donat els fruits marcats per la seva Providència, les ha segades.

Acatem resignadament els seus alts designis, plorem el buit que'ns han deixat, i fins el viril alè que'ns infondien; però seguim coratjosament la direcció, el sòlc que'ns han assenyalat...

El gran Patrici, ha deixat dues viudes, Catalunya i vos; mes a abdues els ha fet els seus llegats. A la terra catalana li ha llegat el seu alt exemple de Amor, de Seny, de Fortalesa per a prosseguir la Obra de la seva capdal regeneració; a vos, senyora, amb la glòria d'haver estat l'estimada del seu cor i la exemplar compartidora de les lluites i altíssims ideals de la seva existència, la consoladora tasca de resar per éll, i fer dels seus fills els preclars hereus de les grans virtuts del seu pare.

Que Déu, senyora, vos dongui llargs anys de vida per a complir tan noble comanda, en tant vos prego rebeu en aquestes lletres, el condol amb que vos acompanyo en la vostra pena; pena que estic ben certa comparteixen amb mi, totes les dones aimants de la nostra avui endolada Catalunya.

Sarrià, 3 agost de 1917

PER LA MORT DEL PRESIDENT

PER MIQUEL FERRÀ

No és somni; és ja per sempre a l'altra part del mur.

Anorreats, l'ull fixe en el portal obscur,
restem plorant el qui s'allunya.

Dins una llum serena d'església triomfant,
a l'altra banda, a rebre-l ix ja l'estol brillant
dels morts preclars de Catalunya.

Entre les ombres cares, estels del patri cel,
en llur esguard la calma del satisfet anhel,
ixen el Bisbe i el Poeta.

Ja és dins el mateix nimbe la faç del President,
la faç que tots amavem, tranquil·la i somrient...
i en nostres mans l'obra mig feta!

Davant la noble vida sagrada a l'ideal,
tota bondat se torna respecte i dol mortal;
calla l'enveja desarmada.

Hi ha en l'aire una viudesa qui ens ompla d'estupor.
I el nostre cor desborda d'un dolorós amor.

O Catalunya idolatrada!

DEL VIURE I DEL MORIR

PER VICTOR CATALÀ

UNA de les arts més difícils de possehir, es la del viure, la del *saber viure*. Ab los mots *saber viure*, no vull pas dir, naturalment, saberse procurar una vida regalada, còmoda, fàcil, una vida sagellada pe'l gaudi egoistich, sinó una vida altament bella y útil, una vida trempada en pureza i dignitat; una vida d'eximplari.

En general, los humans ne sabem poquíssim d'artitzar la vida; vivim a la bona de Déu, com mesquinets que som. Alterat lo pur instint de bèsties per tota mena d'aleacions racionals (?), no sabem viure humilment la vida humil y neta de les bèsties, y, èssers de coneixement y de sentiment, no eduquem prou aquests pera que ens serveixin de contrapès a les baixes atraccions de la materialitat. Y així, sens plé discerniment ni plena força de resistència, fem una barrija-barreja d'accions nobles, y d'accions vergonyoses, entreteixim febleses ab arranchs desobirania, fem cap al cel voladetes curtes de aucell novença y, com aucells novençans, recayem mil vegades a la terra; y, al cap d'uns quants anys d'oscilar tristament, apagadament, entre aqueix *vol-y-dol*, declarem que hem fet honradament la nostra tasca, que hem viscut a tall de persones com cal y'ns morim tranquils y convençuts de haver complert en consciencia nostres obligacions.

Mes, ja es cosa probada que'l noranta cinch per cent dels que fan lo que saben, no saben lo que fan y que, anch que l'ignorant que dibuixa la O ab un got se creu sempre un gran mestre, los mestres veritables en tota ciencia y, sobre tot en la ciencia del viure, son pochs y passen alts. Car, no es tot hù'l camperol que, guiat per una obscura intuició de les lleys d'estabilitat posa toscament pedra sobre pedra pera construir la rudimentaria barraqueta o assoplug de sa vinya o l'arquitecte que, previament esclarits i resolts per l'estudi y per l'experiment tots los problemes embrionaris, aixeca, segóns rigorosa norma de resistència y proporció los nobles edificis ciutadans.

Per això'l que ha sabut acoplar y entrar los elements de bellesa dispersos en sos dies y ferne un tot harmònich, es lo més digne d'admiració entre sos germans, es lo mellor arquitecte, o casibé'l mellor, puig al que ha *sabut viure*, al

que ha fet lo bell edifici. lo supera encara lo qui'l corona, lo que hi posa'l cimbori lluminós, lo qui, a més de saber viure,—que al cap i a la fi es ciencia terrena, anch que excelsa,—coneix la gracia de *saber morir*.

Lo qui ha viscut y ha mort ab plena dignitat, no pot ésser mai un home vulgar; es sempre un preclar, un heroi. Car, per impulsar vers una bella vida hi ha estímul d'hegoisme més o menys depurat, però egoisme a la fi; amor propi, vanitat,—congriats per la mirada dels altres homes,—altes conveniencies individuals o còlectives, etz., etz.; mes, devant la mort tot fum de palla se esvaeix; no havent de gaudir del propi triomf, l'éxit deixa d'ésser cobejable, lo judici agé perd tota força propulsora, la nuesa suprema que s'aproxima deixa veure l'inutilitat de les vestimentes miserables, de les *poses* encubridores; lo destí *aparent* s'es complert ja; del ignot res ne sabrà may ningú; un sentiment de innata justícia 'ns fa comprendre que la Potencia que, a voluntat seva nos ha fet febles nos serà naturalment clement ¿quin esquer temprador pot ferli empassar l'am, pot ferli fer la comedia al morent? Cap, absolutament. Així es que'l qui mor com a gran després d'haver com a gran viscut, es que és un gran veritable, un gran per naturalesa.

En l'esfera privada coneix jo vides i morts exemplars que son la glòria y l'orgull de la meua vida, mes lo particular no compta per manca d'irradiació sobre la massa. Es l'home públich en algún sentit, l'home ovirador y representatiu, l'home-cimal lo qui serveix de norma y ensenyança als altres homes.

De tres homes d'aquests he seguit, durant mon vivent, les peripecies de la vida bellament bastida i rematada per una bellíssima mort. Lleó XIII, lo més àtich y senyorivol dels nobles vividors y'l mes idealment poètic dels moribóns; lo Bisbe Torres y Bages, l'augus sever en la vida i en la mort; N'Enrich Prat de la Riba, lo constructor de vides y d'Estats.

En mitg dels tràngols de les passions humanes del va-y-vé de les circumstancies, de les mudances de la fortuna, aquests tres homes may perderen la serenitat ni s'erraven de ruta; tranquils, inmutables, sobris, dignes d'intent y de gest,

embraçaren ab fermesa la canya del timó y menaren a bon port la nau dels dies que'ls hi havia sigut confiada pe'l destí, conduhintse com a vers Capitáns.

Sentimne el cor inflat de joia, com a humans en primer lloch, com a devots catalans després. Al mon enter pertany la memoria de Lleó XIII, mes aquests altres dos catalans que *en català* han sabut viure y morir ab tanta grandesa, son, no

solsament lo mellor guiatge per nosaltres, sinó el mellor testimoni de la fortalesa y elevació de la nostra raça. La seva vida y la seva mort es la mellor de les seves obres. Procurem que l'avenir no haja de declarar-la xorca, es dir, mancada d'eficacia, de paternitat. Sihémlosi una digna descendencia.

29 Agost 1917.

En aquest article s'ha respectat l'ortografia de l'autor.

IN MEMORIAM

E. P. R.

PER CLEMENTINA ARDERIU

Mai la mel ni la llet ni les pomes amigues
que et nodreixin encara en la pau del seu hort,
no tindran la dolçor de les fruites antigues
que ara et jeuen ocultes dins l'ample record.

Ni els camins a seguir no et duran meravelles
si has fet ja aquell tirany que ta passa dali:
que les coses mai són tan profundes ni belles,
com aquell primer cop que el desig les colli.

I quant fou que la Mort—la feresta, la dura—
ens rapia el baró que guià nostra fe,
al mancar-nos la seva presència pura
ens hem dit: ja cap altra en podrem mai haver.

Però el dia s'esmuny i la pau recomença;
no volguem escatir, que res sé ni tu sabs,
sinó que ell ens fugí per una alta volença
i és una ombra paterna damunt nostres caps.

EL GRAN MESTRE

PER J. FARRÁN I MAJORAL

NOMÉS una sang com la seva tant purament catalana podia bé servir un esperit com el seu tant cordialment cristià.

Admirarà i reconfortarà sempre tot cor sincer i graciós, pensar que dintre aquella senzillesa somrient hi hagués l'home extraordinari que hi havia. Eren molts els qui estimant-lo i duent-li gran admiració, desconeixien com era vastíssim el radi de l'actuació seva i are quelcom sorpresos han pogut pels escrits necrològics, mesurar-ne la gran dilatació. Magnífics treballs que no signava, pregona influència demunt alguns esperits no sabuda, projectes, iniciatives, realisa-

cions que altres tal vegada s'atribuien. Modèstia i senzillesa de bella niçaga antiga, cada cop més rares en els temps nostres de bluff i arrivisme: saviesa de virtuós antic i que el més pur cristianisme elegantisava.

I era justament per aquella absència de vanitat i menyspreu de vana glòria, que la seva obra (aixó s'anirà comprenent més cada dia) era tant seva, tant personal, per al seu nom tant gloriosa. Perquè cap consideració egoista entelaba el seu pur pensament, pel desinterès de la seva investigació, perquè preferia deixar una obra a deixar un nom la seva tasca de pensador ha

pogut esser per a tots feconda i lluny de marcir-se i caldre-li salvadores adaptacions, no sols no ha conegut decadència sinó que a tots senyala treball per molts anys a venir. Aixís ha pogut per a tots nosaltres esser un gran mestre de pensament.

I gran mestre de vida. Tant senzillament pur de costums, tant catalanament pur. Tant exempt d'ambició i d'arrivisme, que adhuc el dir negativament aquets mots en parlar d'ell, sembla insultar-lo. Tant lluny de voler esser un professional del propi èxit, puix ell com a bon cristià sabia que en l'home està el fer tot el que es pot mes en Déu el disposar sempre. I que no triunfarà qui vulgui sinó qui Déu voldrà. Tant net de vanitat; perquè era cordial i bó essencialment, la bondat i la cordialitat li donaren vora el proïsme aquella assegurança a qui no calen defenses: Incapàs per això de tota posa, confortava els esperits amb aquell somriure acullidor; sens orgull d'autodomini mai sofri etzagallades del propi gènit: la seva ecuanimitat deuria avergonyar aquesta creensa de certs homes nostres de que el parlar fort i tenir cops de gènit i *obrar amb energia* vol dir tenir caràcter. I aquesta ecuanimitat encara en un home ferit de mort per aquella maldia que dona sofriments tant neguitosos!

Hom s'hi podia atansar, doncs, amb tota confiança, segur de no voler esser disminuït de segur de guanyar-hi assegurança en les pròpies forces, de trobar aquella cordialitat tant real i sincera que mai havia sigut com en tants d'altres una màscara, un parany, per a utilitzar el proïsme. Perquè en ell es sentia un germà i un company, es sentia també cordialíssimament un Mestre de Vida.

Mestre de política. Totes les adulacions no haurien pogut convèncer son cor cristià a sentir l'orgull d'aquell alt càrrec per ell no ambicionat i potser ni somniat sisquera. La seva actuació era franca, oberta, no amagant el propòsit que tots ben bé coneixien, amb les astúcies d'advocadet de tants polítics, de tant arrivistes de tota mena. I no per ingenuïtat o candidesa, sinó per aquella segona puresa que al cor ben coneixedor del cor humà dona la moral verament cristiana. Prou s'el comprenia un gran coneixedor d'ànimes an aquell home, a les orelles del qual devien continuament bronzir adulacions, paraletes envejoses, desitjos d'arribar, odis i comeratjes. Mes ell era homes útils a la seva Catalunya el que cercava, i no homes que fossin adictes a la seva individualitat moridora. Ell

qui no volia dominar ni en el manar devia trovar cap voluptat vanitosa, eren companys de treball el que cercava; i les personalitats lliures segures s'exaltaven al seu entorn fecondisades pel seu gran i senzill exemple. Ell era un treballador entre els treballadors i d'ells tal volta es distingia per la resplandor d'una fe més gran, com aquell gran i senzill Jaume I, (quin perfum de vides purament catalanes!) ens apar sovint en la seva Crònica, fent Catalunya, treballador entre els treballadors i el senyal d'una més gran puresa d'intent, d'una fé més gran, prou el distingia dels seus luxosos i ambiciosos i orgullosos cavallers.

I després, aquella capacitat de comprensió tan vasta adhuc en coses tant distintes dels seus estudis especials. Lluny com tants d'altres de creure que allò en que s'especialisen és el més important, el més digne d'esser fomentat, ell qui no més cercava homes qui servissin per a sa vasta construcció, declarava com sovint havia afavorit obres, institucions *qu'ell no sentia*, mentres romanien rerassagades per manca d'homes útils, altres qu'ell hauria sentit més bé. Exemple admirable incomparable per a tota mena de directores polítics.

Perquè no era home de partit no en tenia les ambicions; perquè era sincerament, coralmnt l'home d'una idea i d'una pàtria. Per això més que a combatre enemics la seva actuació pacient continua se dirigia a suavisar asprors, atreure voluntats i armonisar-les. Mestre únic en política.

La glòria més gran per als seus successors sols pot ser la de merèixer el nom de continuadors seus.

Sols aquesta puresa aquet dinterès, aquesta bondat, creen al entorn d'home aquesta cordialitat, aquesta unànim popular admiració que l'han acompanyat a la seva tomba. Mortificador exemple per a tot impur ambiciós, per a tot aquell assedegat de glòria qui vulgui assegurar-se-la per medis mentiders o tortuosos. No bastarà treballar per una idea, no bastarà deixar obra durable, sinó s'és feta amb cor pur, bo i sincer; no bastarà haver donat a la societat ço que exteriorment pot satisfer-la, ni aparentar amb mots i accions i dictades lloances una puresa que no este; caldrà esser realment pur si es vol merèixer una d'aquestes glories *de bondad* que són les més altes, les úniques que poden ennoblir la tasca d'un home.

* * *

Don Enric Prat de la Riba ha estat l'exemple més alt en els temps nostres d'aquell veritable caràcter de sang purament catalana pregonament cristià i graciosament mediterrani, qu'és perfum de tantes vides representatives nostres, des del Rei en Jaume a Joan Maragall. Tipus de salut moral ben nostre, que tal volta no sabem apreciar prou, sugestionats per literatures i exemples fo-

rasters, i que deuriem cultivar, treballar i refinar per tal que la nostra patria podés fer-se distingida entre les altres ja no sols per dots de riquesa i cultura, sinó per altres dots, raríssimes en les patries velles i cançades de civilització: dots de llealtat, de sanitat i de puresa, en moral i en política.

LA NAU JA SAB LA VIA...

PER MIQUEL DE PALOL

Dret a la prora de la nau, caiguereu
enfront la terra, no sent dia encara,
mes ran dels pins on dormen les estrelles,
ja els ulls de tots veien claror d'aubada.

Caiguereu: mes la nau ja sab la via
que el vostre braç patrici li donava:
i la recança dels qui perd per sempre,
la fan més pura, més ardida i brava.

LA LLENGUA CATALANA I EN PRAT DE LA RIBA

PER M. FOLGUERA I DURÁN

EN diverses ocasions he insistit sobre la capdal importància que té per a l'èxit de les nostres reivindicacions nacionals la generalització de l'ús de la llengua catalana en totes les aplicacions de la vida pràctica. I és per això que, conseqüent amb aquest criteri, he treballat sempre i estic disposat a seguir ma tasca, en la difusió del nostre verb entre les generacions d'infants que han de regir el demà del nostre poble.

El malaguanyat company que acaba de baixar a la tomba, també s'en dava ple compte de la necessitat d'aconseguir amb urgència l'efectivitat del predomini de la llengua catalana en el nostre poble, per a poder requerir amb el fonament incontrovertible dels fets, la declaració de la seva oficialitat en tots els aspectes del nostre actuar individual i col·lectiu.

En el temps de la seva memorable presidència a la Diputació de Barcelona i a la Mancomunitat s'hi feu ben palesa aquesta predilecció que ningú gosarà a posar en tela de judici.

Començant amb l'ús de llengua catalana en les discussions corporatives i l'adopció de la mateixa en la part possible de la documentació oficial, seguint amb la creació de tota la sèrie d'organismes culturals apareguts sota el seu prolífic re-

gisme, o reformats en sentit catalanesc, i acabant amb el saludable imperi del nostre idioma en la Mancomunitat. on fins els emprèstits s'han realitzat amb caràcter íntegre i francament nacional, tot el conjunt de la seva actuació és un teixit de proves irrecusables de la pregonada devoció que En Prat sentia per la nostra gloriosa parla.

Clar és que no totes les iniciatives d'aquesta saludable regeneració es deuen precisament a ell mateix; però el cert és que sense la seva decidida cooperació, cap de les mateixes hauria fruitat, atès l'absolut predomini que el seu partit i les majories a ell adjuntes, han tingut des de fa anys en les referides corporacions. És més; encar que les iniciatives i l'empenta primària per a sa realització no hagin sigut totes d'En Prat, seva indiscutiblement ha sigut sempre la tasca de desenrotlló i consolidació, permetent aquesta circumstància que el poble hagi personificat en ell, molt acertadament, tots els progressos realitzats en sentit nacionalista per dites corporacions i llurs organismes annexes en el període de la seva profitosa direcció.

Es per això que les generacions venidores veurán a En Prat de la Riba com l'home de l'«Ins-

titut d'Estudis Catalans» i de la «Biblioteca de Catalunya», del «Museu Social», de l'«Escola Superior d'Agricultura», de l'«Escola Elemental del Treball», de l'«Escola de Funcionaris», de les «Biblioteques populars» i sa «Escola de Bibliotecàries», del «Consell de Pedagogia», de l'«Escola Montessori» i demés institucions de caràcter fonament català, i fins de la pròpia Mancomunitat, sintetitzant en sa valiosa tasca de conjunt tota la suma d'activitats i esforços esmerçats per altres companys seus, que, d'altra part, han de sentir-se ben joiosos d'haver contribuït a la gran obra realitzada saborajant-ne humilment la llur part de col·laboració en el sagrat de la pròpia consciència. (1)

I és natural que aixís siga. El capdill d'un exèrcit és el responsable de les victòries i fracassos del mateix. I En Prat de la Riba: ¿què era

(1) Adverteixi's que entre les institucions culturals aquí recordades no hi he inclòs la «Escuela Industrial» de ca'N Batllò, per quant aquesta no havia obeït al seu anhel de catalanització; en tals termes que fins arribà a pertorbar el darrer comiat de son fundador dedicant-li una corona amb inscripció castellana, una de les poquíssimes que vegérem en el Saló d'Actes de la Diputació, el dia de l'enterrament. Poc honora aquesta excepció als senyors del Patronat dominadors en aquella «Escuela», que hauria d'ésser, per son caràcter genuïnament fomentador del treball, la més catalana de totes. (N. del A.)

sinó el capdill de l'estol cultural nacionalista, tant per la preeminència del lloc que ocupava com pels mèrits rellevants de sa lloable actuació?

Jo ja sé que no tots els prohoms catalanistes estimen per un igual l'excel·lència de la tasca feta en la Diputació de Barcelona i en la Mancomunitat sota el patrocini d'En Prat de la Riba, i que alguns d'ells la consideren defectuosa i fins nociva; però, precisament per aquesta raó, vull jo en aquests solemnes moments, fent justícia a la memòria d'En Prat, donar el meu vot en pro de la dita obra regeneradora en conjunt, prescindint dels errors que en ella s'hi hagin pogut cometre i de les corrupteles que a son ombra hi hagin pogut vegetar.

I, puix entenc que l'obra de conjunt de l'illustre publicista és i serà altament beneficiosa al meu país, jo, que mai vaig compartir amb ell els benifets de son agrupament polític, ni rebí d'ell en cap ocasió el més lleu favor personal, ans al contrari, estim gran honor contribuir a proclamar-lo benemèrit de la Pàtria, fervent defensor de la llengua i cultura catalanes i un dels homes l'influència del qual hauria sigut més decisiva per a la cobejada resurrecció de nostra Personalitat Nacional.

Sabadell, agost de 1917.

DEL QUE EN PRAT DE LA RIBA HA FET PER LA LLENGUA CATALANA

PER LL. NICOLAU D'OLWER

LA llengua catalana està en un període de reintegració. Des del xvie segle fins entrat el xixe per l'influència llatina del Renaixement i per l'influència de la monarquia espanyola i de la cultura francesa, lentament i contínua, gèneres literaris, estaments socials, regions lingüístiques anaven abandonant el cultiu de la llengua patria. La literatura religiosa i la més baixa producció lírica i satírica era l'únic que li quedava a la literatura catalana en començar el sigle passat.

La nova força que la riquesa industrial donava a Catalunya, l'ampla generositat del moviment romàntic,—amant tot ço que imaginava medieval i trobadoresc—i l'exemple matiner de la Provença, revifant el caliu mai apagat de l'amor

del català a la seva llengua, dugueren l'actual renaixença. Fa trenta o quaranta anys que la llengua catalana en el domeny «literari» ja és indiscutible i indiscutida. (*Mutilat per la censura*). Vintanys enrera, però, la llengua catalana era encara «no més» que un vehicle literari. Ni la ciència ni la política parlaven aquesta llengua, bona únicament—deien—que pels esplais de la poesia.

Les primeres campanyes polítiques del catalanisme dugueren automàticament la llengua catalana a les discussions del periòdic i del míting, i les primeres eleccions la dugueren a la Sala de Cent i a la Diputació Provincial. Calia, però, l'obra d'En Prat de la Riba perquè la ciència catalana parlés en català i perquè tornés

a ésser el català el llenguatge públic de Catalunya.

Reintegrar la llengua catalana a la producció científica, fou una de les primeres cures d'En Prat de la Riba tot just president de la Diputació de Barcelona. La creació de l'Institut d'Estudis Catalans en 1907 (Institut Històric-arqueològic) i la seva ampliació en 1911 (Institut de Ciències i Institut de la Llengua Catalana), en foren la consagració solemne.

La història, l'arqueologia, la filologia, ja estaven avesades a parlar en català, però fou l'obra d'En Prat de la Riba que també hi parlessin la medecina, la biologia, la química, les matemàtiques. L'Institut de Ciències ha reintegrat d'una manera normal a la llengua catalana aquest domini, que no fa gaires anys encara semblava perdut d'una manera irremissible. Avui la llengua catalana torna a ésser apta ja per tota espiritual disciplina.

En Prat de la Riba no concebia la llengua catalana com una llengua de jocs florals, però tampoc com una llengua de doctes acadèmies. (*Censura.*) D'aquí la seva fundació de la càtedra de llengua catalana; d'aquí el seu intent decidit, irreducible, d'unitat ortogràfica. L'antiga anarquia no era perjudicial mentre l'escriure català fou el passatemps d'uns quants desenfeinats. Dés de'l moment, però, que la llengua catalana haurà d'ésser usada normalment, a tot-hora i per tots els afers, i sobre tot volent-la fer llengua d'escola—llengua de l'ensenyament primari—l'ortografia catalana havia de recobrar-se en bases uniformes. Aquesta era la tasca primordial que el President encomenava a l'Institut de la Llengua Catalana. Per ço, tot d'una de constituit que va encomanar-li la redacció de les «Normes ortogràfiques», i fins que la darrera malaltia va retreure'l a Sitges, ningú tant com ell, ni d'una manera tant decidida encoratjà el «Voca-

bulari ortogràfic» ara a punt de sortir. Ell esperava amb illusió el jorn que veuria la públicallum i es disposava a fer-ne un bell escampall per tota la terra catalana.

A més d'aquest alt mecenatge, també l'activitat directa i personal d'En Prat de la Riba s'és exercida pel major espadiment i pel més intens prestigi de la llengua catalana. Per obra d'ell la llengua catalana és avui la normal dintre la Diputació de Barcelona; i les seves *Memòries* endreçades al Cos provincial, un cop reunides formaren un llibre, tot català, on per primera vegada, després d'extingides les nostres Corts, la llengua catalana torna a formar programes de reformes, de deliberacions i de govern. Per obra d'ell, el català i no cap altra llengua, ha estat la usada sempre en els treballs previs i en el funcionament de la Mancomunitat Catalana. En l'història de la nostra llengua més representarà la data de 1914 per què en ella fou anunciat i emès en llengua catalana l'emprestit de la Mancomunitat, que no per les obres literàries—sigui quin sigui llur mèrit intrinsec—que en aquell mateix any es publicuessin. Un «títol» de l'emprestit, redactat en català, té per mi una transcendència històrica tan gran com el pergami més antic que, desexint-se de la llengua llatina, fou redactat en la nostra materna, allà en els segles XIe o XIIe.

I el secret de tot això és que En Prat de la Riba, al servei d'una ideologia puríssimament nacionalista, com molt pocs, usava d'una serena gosadia, com ningú. Com el rei Midas que, ambició de les riqueses tot se li tornava or entre les mans. En Prat de la Riba, ambició de la plenitud nacional de Catalunya, en res no pensava que no ho posés en funcions d'Estat. Ço que en l'un era càstic dels deus a sa avarícia, era en l'altre providencial recompensa a son patriotisme.

DE LA MORT DEL MESTRE

PER JOAN ESTELRICH

RESTA ja en altresperiòdics i en la realitat innegable dels fets el sentiment de la meua Mallorca per la mort del gran Prat de la Riba, Moisès de la Nova Catalunya. En aquesta lluminosa terra mallorquina (sorda a les veus sagrades del llinatge i de l'història, durant el temps àlgid de la decadència) (*Censura*) hi hà, avui, una selecta munió d'individus, flor de la espiritualitat baleàrica, qui han comprès, sinó amb més claretat, al menys amb més intensitat que els mateixos homes de la Catalunya estricta l'idea central de la doctrina d'En Prat, aquella alta idea de la reunificació de les regions de parlar catalànesc. Es que aquest pregón problema de desvetllar plenament en la consciència de les col·lectivitats valenciana i mallorquina el sentiment somort de la llur catalanitat, és el problema que, nosaltres, fills, de les illes, vivim més intensament, és el problema que ha aconseguit dominar la voluntat nostra i relegar, en el camp de les idees, a segón terme, els altres problemes que la vida regional ens planteja. Tal volta aquesta fervorosa passió pancatalanista de l'element cultural de Mallorca, sia una explosió del que en direm el nostre «mallorquinisme», entès, aquest mot «mallorquinisme», no pas en el sentit d'una limitació d'aspiracions ni d'un localisme regionalista bord, ans bé com a expressió de la modalitat característica de Mallorca—i de Valencia també—dins la complexa espiritualitat de la Catalunya històrica. Els crítics literaris del Principat han tingut la galanteria de parlar-nos sovint de l'escola poètica mallorquina, caracteritzada per la seva sobirana valor ideal i la seva pulcritud de tècnica. Doncs, el mallorquinisme integral, vindria a ésser aquest mateix cànon d'idealisme puritat i pulcritud aplicat a totes les manifestacions de l'ànima insular. I vindria encare a ésser més: vindria a ésser la continuació del caràcter tradicional de l'art i la ciència mallorquines i valencianes, distint del caràcter de l'art i la ciència del Principat en els temps anteriors (*Escapçat per la censura*). Perquè tothom sab com el nostre idealisme culminà en la filosofia de Llull i la lírica d'Ausias March, i com el seny pràctic de la raça trobà cronistes, expositors i practi-

cadors en els Muntaner, els Vilanova, els reis En Pere i altres—seny pràctic que rebrota com un tany novell en els directors de l'actual moviment polític nacionalista.

*
**

I ara, passant rebent a parlar d'un'altra cosa, s'ens acut oposar questa comprensió mallorquina de la doctrina pratista, a la ignorància i a la incomprensió dels directors de la política castellana. Aclariguem conceptes. Si per nosaltres En Prat és l'home representatiu de l'idea de reincorporació de Mallorca a la metròpoli, amb la finalitat de rejevenir antigues glòries,—per l'Espanya és En Prat el primer home que li ha predicat un ideal de redemció i d'esplendor: l'ideal d'un gran Imperi Ibèric que tal vegada podria reproduir el miracle de efímeres glòries hispàniques.

Doncs bé; els polítics castellans—els qui avui imperen—no s'han adonat de tot això. N'és una prova palesa l'enquesta que ha fet suara un diari de Barcelona, demanant als homes del govern un petit judici sobre la personalitat d'En Prat de la Riba. Totes les frases fetes i els conceptes estereotipats han surtit a rotllo. En Dato ha dit que reconeixia «sus altos merecimientos»; En Bugallal que «desearía que todas las soluciones que estimo salvadoras para España tuvieran defensores tan inteligentes, ardorosos y perseverantes»; En Eza que, davant el seu cadàver, «debemos pensar todos en el deber patriótico de unirnos como hermanos para honrar a España»; En Burgos Mazo que desitjaria «que en todas las provincias españolas hubiera un Prat de la Riba»; En Groizard ha tingut la franquesa de confessar que «me faltan datos para formular un juicio imparcial sobre tan ilustre pensador»; *et sic de cæteris*. Una major incomprensió ja no és possible; els (*Censura*) ministres espanyols reproduïxen un a un tots els tòpics que s'apliquen a qualsevol glòria provinciana. Cap al·lusió a l'obra essencialment nacionalista i constructiva d'En Prat, ni al seu fecunde temperament polític, ni a la seva idealitat directriu d'una Catalunya rica i plena i d'un Imperi Ibèric fort i poderós...! ¿Com volen aquests senyors que

ens entenguem si ells i nosaltres habitem en hemisferis ideològics completament distints?

* * *

Bé voldriem nosaltres, portats del nostre optimisme inestroncable, poder-nos entendre amigablement amb el poble castellà, místic i conqueridor; però els polítics espanyols ajornen indefinidament la perspectiva d'una fraternal al·liança ibèrica. Nosaltres no creiem gaire en les superioritats intel·lectuals d'unes races sobre les altres. Mes, a Castella, a tota l'ampla Castella, sembla acomplir-se aquella fatal limitació de progrés que els etnòlegs atribueixen a les races que (com suposen alguns savis, dels primitius habitants de la *meseta española*) són de procedència africana. Aquestes races, al revés de les indoeuropees o àries que no s'agoten mai, assoleixen a voltes un desplegament intel·lectual considerable, però limitat sempre. Perxò s'ha pogut parlar de l'africanisme castellà, en

vista del fatalisme musulmic que domina el poble veinat. I perxò també En Josep Ortega i Gasset ha pogut glosar l'esmentada teoria dels etnòlegs trobant-la irònicament confirmada en el poble espanyol. «Avui-vé a dir aquell pensador semblan caducs i orientats vers la mort; el present que'ns volta és sòrdit i el pervindre que'ns espera és anguniós; els menys intel·ligents s'aconhorten de la glòria d'un temps passat... Altrament continua l'Ortega els homes aris, homes divins, àgils i curiosos, posseeixen inexhaustes riqueses espirituals i són els únics éssers capaços d'ironia i de matemàtiques...» L'eterna esperança dels aris, el seu optimisme, la constant visió de més amples horitzons, el daler de renovellar-se continuament estan encarnades en la personalitat augusta d'En Prat de la Riba, home representatiu del nacionalisme català, profeta de l'imperialisme ibèric. (*Escapçat per la censura*).

LA MORT D'EN PRAT I ELS ESTUDIANTS D'AVUI

PER E. ISERN I DALMAU

Tor el poble català resta encara pregonament dolorit per la pèrdua irreparable del que fou gran patrici i mestre en nacionalisme En Prat de la Riba. Tots els catalans sentim a dintre nostre el torbament que ens ha deixat la seva mort, però pel nostre esperit hi traspua la serenor de la seva doctrina fecunda i això ens aconsorta.

Els estaments socials d'arreu, en aquets moments de tanta transcendència, assabentats del valer indiscutible de l'Il·lustre President, han comentat, ponderant-la, en els diferents aspectes, la valor de la seva obra que, de moment, ha dignificat a Catalunya i l'ha posada en el camí de la completa autonomia.

També nosaltres per a retre tribut a la memòria del Mestre, farem uns breus comentaris atenent-nos al aspecte escolar.

En Prat, en els temps de la seva juvenesa, fou digníssim President del «Centre Escolar Català», siguent ja de tothom conegut el sa entusiasme que en aquella agrupació regnava.

D'aquells entusiasmes de llavors, d'aquella fè i amor a Catalunya que es respirava en l'estament

escolar pot dir-se que brotaren el bell esclat de homes il·lustres que han portat la plenitud política d'avui i que no hi ha molt acaba de fer estremir i reviure a tota l'Espanya videntia ensenyant-los-hi el camí de la llum i de la dignitat dels pobles. An aquell «Centre Escolar» pot dir-se que es deu l'exuberància de vida que es respira arreu de la nostra Nació.

Però passa la generació d'en Prat i les immediates que vingueren ja no dugueren l'idea nova, il·luminats tal vegada, seguiren i completaren la dels seus antecessors; però, els més posteriors, trobaren el moment completat al seu veure, trobaren completada tota acció i es quedaren a la simple categoria d'adjectius, fins arribar a la generació actual en que els escolar estan atravesant, en catalanisme, una pregonna crisi.

Els homes que en altre dia dugueren l'idea nova, com a estudiants que eren; els homes que amb tanta fé expandiren el catalanisme, han ja arribat i la seva obra és ja la que té de dur a millors camins al nostre poble, complimentant els seus desitjos de justícia i llibertat.

Però els homes de la plenitud política passa-

ràn i si la crisi de l'estament escolar ara en res perjudica la marxa del nostre sentir, un altre dia pot ser causa de la nostra ruïna.

Avui no es respira l'ambient catalanista de abans dintre el nostre estament i és perquè no s'ha buscat o no s'ha trobat l'idea nova que se avingui amb el seu esperit.

I es are, en aquest moment de pregona commoció, en aquests moments polítics trascendentals, que nosaltres pensem que la mort del Pre-

sident illustre, haurà, potser, fet vibrar les fibres de les entitats que guien el nostre moviment i que procuraren el desenrotllament, físic, moral i social, de l'estudiant a fi de que segueixi dignament la marxa de la nostra renaixença i que un altre jorn siguin els estudiants d'avui els que portin la deslliurança (*Censura*) de la nostra Nació. Es la millor manera de retre tribut al eximini Prat de la Riba, el President de la nostra Catalunya!

¿ ESCOLI ?

PER CARME KARR

QUÉ fóra prou gosat per a sentir-se capacitat d'afegir un plec al ropatge de l'obra capdal de Milo, un rull a la soperba testa de Moisés de Miquel Angel. ¿Qui s'atreviria a afegir un capítell a la Catedral de Burgos, un floró a la fatxada de la de Colonia, a pintar una nova figura en un quadre de Velázquez?

Per això, voler escriure quelcom sobre d'en Prat de la Riba, ara, després que tota la espiritualitat de Catalunya ha bastit a la seva memòria el més admirable dels monuments, ha de semblar d'una pedanteria inconcebible.

I puc dir, ben sincerament, que ben poques persones s'hauràn sentit més impressionades que jo per la mort inesperada d'aquell gran Català, del qui fou *el seny ordenador del esprit de Catalunya*. A part de les fondes admiració i simpatia que sempre m'havia inspirades en Prat de la Riba, coincidí la seva lluita contra la mort, amb la que mon primer nét debatia per la vida. I en mon cor de mare i d'avia—tot ell devingut angúnia i esperança,—el record del gran patrici amenaçat per l'Implacable, se barrejava tan sols. I al demanar a Deu la vida pel petit català que neixia tot just, també li demanava pel gran català que tanta bona feina tenia i podia fer per Catalunya encara.

Car jo el sabia *Savi*, an En Prat de la Riba, perquè guiava dretament a la Victòria l'exèrcit espiritual dels bons catalans. *Fort* perquè res l'apartava de son camí dreturer de patriota; on no menyspreuava i planyia més que aquells qui

no capian els ideals enlairats que eren son nort. *Bó*, perquè era adorat per tots els qui el voltaven, propis o extranys, i venerat i respectat dels demés.

Modest perquè mai la ira, ni l'enveja ni l'ambició personal feren presa en ell. *Honrat* perquè essent com era, el senyor del més ric dels pobles íbers, ha mort sense deixar riqueses. *Generós* perquè quan ses mans no podien esser dadivoses, les seves paraules vessaven l'esperança i el conçol. *Auster* perquè la seva vida fou la del patriarca, tot a sos deures familiars, i *Amorós* car ha deixat a la seva pàtria—perquè perpetuïn son nom i ses virtuts—uns plançons bells, sanitosos, intel·ligens i una esposa qui, com la viuda d'en Maragall, res podrà mai consolar de la pèrdua del company adorable.

Model de *bons cristians*, car estimava més son poble que a si mateix, i de *bons catòlics* perquè la seva religiositat era sincera i pura.

I *admirable* al fi; perquè quan ell moria tota una nació pensava en ell i s'anguniava, i quan la seva ànima benaventurada ascendí a la glòria en tant al cel ressonava l'Hosanna, en la terra, rics i pobres, sabis com ignorants, grans i xics, exclamaven a l'una com una soia veu moguda per un sentiment únic, aquesta paraula d'una fonda i punyenta sinceresa, d'una puríssima ingenuïtat que repercutia per les ciutats, per les viles i per les valls i les montanyes i enllà més enllà encara.

¡¡Malaguanyat!! ¡¡Malaguanyat!!

PRAT DE LA RIBA I VALENCIA

PER JACINTO M. MUSTIELES

PRENEM la ploma per a escriure del gran català que's deia Prat de la Riba, amb una temença enutjosa. Perquè no fa gaires dies escrivíem d'ell, i la censura militar, incomprendible passà i repassà sobre nostre article mutilant-lo i contrafent-lo. I era nostre article, escrit en possessió del moment que hi som, la descripció de l'hora que vetllàrem el cadavre de l'inolvidable President, deixant anar, al córrer de la ploma, l'afecte respetuós que li teníem i el quadre de dolor que veíem.

Ara, que voldríem dir el que representa per a València aquest gran desvetllador de la consciència, temem altra mutilació que contrafassi nostre homenatge, fent-nos dir coses diverses. Per çó, ens limitem al record...

I el record és de fa uns deu anys, quan, amb aquella colla de bons amics que's deien Martínez-Ferrando, Duràn, Aguirre, Espinosa i quelcom més, fundarem la primera Joventut Valencianista i treiem a llum l'inolvidable satmanari «Renaixement» i aquella colla dels que Duràn i Aguirre havien estat formats per influència de la vida en Catalunya, els germans Martínez-Ferrando per les freqüents lectures doctrinals, Espinosa, una mica apassional, altre mica inconscient, ho era per contagi. Jo, potser per romanticisme.

Car jo era educat en l'escola d'en Llorente, en l'ambient de «Lo Rat-Penat»; aquella escola sentimental i aquest ambient d'incipiència nacionalista que venia a ésser una permissió per a estimar la «patria xica» compatible amb l'amor a la «patria gran» o allò del «regionalisme ben entés» que ara, gracies a la pintoresca frase d'en Gonzales Besada, se'n diu oficialment «regionalisme ortodóxe.»

Vingué l'indicació den Martínez-Ferrando per a sortir, personalment, de l'ensopiment d'aquella mesquindat. I vingué Prat de la Riba,

com després van vindre Pi Margall, i Almirall, i Duràn Ventosa, i Rovira Virgili...

I la revelació de la perfecta raó, va ésser una nit de lluna plena; una nit al camp, obertes les finestres a la dolça flaire de l'horta valenciana; una nit de pau i serenor. A l'endemà jo escriví el primer article de franca catalanitat i franc nacionalisme.

Avui, una revisió del valor regionaliste valencià donaria una minoria visible als sentimentals «ortodoxes». Avui, per a millor esperança, és cultura la característica del moviment que fa via, i són doctrinals les raons directrius, i és Prat de la Riba el nom que tots tenen al cor i als llabis.

Si volguéssim analitzar més, si volguéssim aquilatar influències i motius, ben aviat trobaríem en et procés de l'exaltació nacionalista de València la necessitat de l'acció, devinguda convenciment en tots, i els textos d'en Prat de la Riba devinguts credo, i el nervi d'en Cambó devingut fé.

Admirable evolució. Ja us dic si és de poc temps que la veu catalana despertava rezels i nimia por. Ja us dic si és de poc temps, que a nostres hostatjes socials posavem la doctrina d'en Prat en lloc d'honor, i tots, en admiració reverenta, en agraïment patriòtic, tallavem les converses si quelcom el nomenava, i obriem els ulls amb sincera enveja. Car aquell que'l nomenava havia fruit l'honor de tenir-lo aprop, de oir la paraula del desvetllador de nostres consciències.

I jo, per çó, vai segntir més intensa l'emoció, el dematí que, al seu despatx; jo l'aguardava de peu, respetuós, i ell venia a mí, somrisent, allargant-me la mà. I vai sentir, per çó, ben amarga l'hora que passarem, en el silenci de la capella, vetllant el cadavre estimat, qual nom restarà sempre a nostra admiració reverenta i nostre agraïment afectuós.

ESTANCES POSTUMES

PER RAMON DE CURELL

Talment el poble quan el vegé mort,
deixà el costum de la lloança avara
i oïa al sò del funeral acord
la pofecia de sa veu més clara.

La seva veu aixís era vibranta:
jo et signaré el camí de redempció
amb braç segû que no coneix passió
si no és el ritme d'una idea santa.

L'obra és un deure de civilitat
i aixís avui és profitosa i rica
per tal d'aproximar-les una mica,
l'obra del seny i l'obra de l'esclat,

Tan gran haveu estat a casa nostra
que ja no n'admiràvem la faisó,
car bé diriem si en la nostra acció
hi resplandia la mirada vostra.

Poble fidel que plores el teu dol
i ara et commous com una dona pia
perquè veus que com ell et prometia,
res no ha pogut entenebrir el sol!

Com una llàntia encesa agonitzant,
aixís heu acabat la vostra vida.
Ara que la vostra obra és acomplida,
el record ens la torna més brillant.

PARLAMENT DEL MANTENEDOR MOSSÉN LLORENÇ RIBER EN ELS JOCS
FLORALS DE LO RAT PENAT, DE VALENCIA, CELEBRATS EN LA NIT
DEL DIA 30 DE JULIOL DE 1917

SENSE gaire més mereixements que la bona sort d'ésser fill de Mallorca, em trob entremig de vosaltres, i voltat d'aquesta bella corona d'auditori. Per la vostra benevolensa gentil l'humilitat del meu nom s'enfilrà al collar gloriós dels altres noms que de trenta vuit anys ençà ha decorat el coll de la reina Poesia. Ja que és vostra la culpa de la meua presència aquí no'm podeu negar l'indulgència que forçosament haurà d'acompanyar el meu parlament perquè no us sia enutjós.

Em demanau quina cosa us duc de Mallorca? També allà floreix el llimoner i els tarongers maduren sota el fullatje obscur, l'or perfumat de les taronges: però les vostres lluen més foscament com l'or honrat de l'antigor, i és més dolç i perfumat l'hidromel que regalimen. No us duc un raim amb totes ses fulles com Mistral, el gloriós pagès de Maiano, el dugué a Lamartine, el de la veu de cigne. A Valencia, terra de promissió, fóra sobrera la presentalla. Emperò ja que haveu volgut que m'assegués en el festí anyal de la vostra poesia, ara al llevant de taula, hora de les efusions, us vull dir que us duc tot l'amor dels vostres germans de l'illa d'Ultramar, formulat en el bell catalanesc que vosaltres i nosaltres aprenguerem de llavis del Rei En Jaume. Amb la corrença de set sigles els dos germans se dessemblen una mica, ja ho haureu conegut. Nosaltres, el feim sonar, ric de matisacions sordes com si haguessim embolcat l'instrument d'or dins un vellut preciós, música de corda o de nervi, música d'onades melodioses que s'adormen en un jas d'arena; vosaltres el feis sonar més clarament, claugor d'instruments metàl·lics; el nostre ens l'han afalagat les aures musicals d'Italia; el vostre l'han encès l'equinar del cavall del Cid i els clarins heroics de Castella, qui us sonen de més aprop.

Terra de promences és aquesta benaventurada terra valenciana parada de flors d'oranger com una núvia, predestinada a ignotes maternitats. Terra de promences i paradís de opulències. Fins el sol, en les entranyes de la vostra terra, se tresmuda en la ambrosia mustu-

lenta que en copes daurades brinden els arbres cars a Goethe. En aquesta terra els gessamins s'hi fan amples i grossos, segons la frase opulenta del Rei Pere IV. I el pensament s'hi torna generós i ample i l'estil se magnifica. Quina impresió de riquesa oriental dóna Tirant lo Blanc! Com s'assembla l'estil de Vita Christi de Sor Isabel de Villena a una d'aquelles dalmàtiques del sigle quinze, feixugues de seda i de pedrerries! Es per un d'aquells contrastos tan freqüents en l'història de les lletres que aquí naixia aquell poeta tot sospir, tot aroma d'anima qui's digué Ausies March, qui en bon dia de Divendres Sant, com el Dant Alighieri, s'enamorà del Lir entre carts qui perfuma sos estramps i ses esparses adorants, de una magror tralluent, quasi mística. Si l'aimada de Heine se assemblava a la verge gòtica de la Catedral de Colonya, el Lir entre carts d'Ausies March fou interpretat algunes centúries més tard per vostre Joan Macip, fill de Joan, en l'encís d'aquella Immaculada circumdada dels bells emblemes de la Biblia.

Els mallorquins us som deutors a vosaltres, oh Valencians, de grossos deutes dels quals no'n serem quitis mai, si us haguéssim de pagar amb la mateixa moneda. Emperò cobreu-ne una part ara amb el testimoni de la nostra gratitud que per la meua boca Mallorca us tramet. En dies de fonda crissis espiritual, vull dir, en aquella aubada del sigle XV, aubada inquietadora qui tenia més porpra i sang que no argent i nacre, ens trametéreu un àngel de pau. El cel era de bronze roent sobre la sed de les terres recremades, i el cel fou obert amb la paraula i la virtut d'Elias, i les fonts supernes de la pluja regaren les terres mallorquines abundantament. Fou el vostre Vicens Ferrer qui obrà el miracle. Era alat, i quasi omnipresent amb ses ales de colom dominicà. Era com un núvol blanc, qui en ses entranyes hi portés el trò i les centelles, Les multituds qui l'anaven a escoltar no cabien dins l'àmbit de les esglésies. No eren sols rugits de lleó ni menaces coruscants d'Apocalipsis lo que sortia de la boca del

apòstol valencià. Tenia sovint la facecia, la gràcia *pétillante* i àgil del grum de sal, llençat al foc, que entre la raça adusta dels catalans, sembla patrimoni vostre que l'heretàreu d'aquell deliciós Jaume Roig, el metje qui en son receptari té més amargant que aixarop, i amb un ram d'ortigues càustiques flagellà la cara graciosa de les vostres dones i àdhuc de totes les altres dones del món, per tal que aparegués més gloriosa i única la veritat de aquella dita de Salomó: *Entre espines flor de lir*. Aquesta flor de lir entre les demés dones és Maria Santíssima.

Es usansa en parlaments com el que ara us faig, agafar un tema de vasta generalitat plé de vaguetats afalagadores a l'orella. Jo me'n aniria desolat d'aquesta Valencia germana, si no més hagués afalagat la seva orella amb un brunziment d'abella errant, i no hagués tocat el cor amb la punta agredolça de l'emoció. Si aquesta és una festa de fraternitat i és només a títol de germà de llengua i de sang que jo som aquí, no ens cal parlar més que de coses de família, de coses velles i de coses noves, de lo que hem fet, estimul de lo que hem de fer.

Amb una ullada dels seus ulls i amb un cabell volant del seu cap una graciosa fadrina valenciana ferí el cor d'un noble soldat empurdanès d'aquella estirpe privilegiada, hereua de Març i d'Apol·lon, qui amb la llança fan l'història i després modestament l'escriuen en la ploma. L'imatge bella li somreia, a través del fullatge brú dels tarongers de la vostra horta, en les terres més remotes, en la llunyana Andrinòpol... Deu anys s'eren passats d'ençà que l'havia vista i no res havia pogut esborrar la gentil imatge del seu record. I així com el poeta romà volia que Tivoli fos el repòs de la seva senectut, així també volia el cavaller enamorat que ho fós la vostra horta:

*Sit meae sedes utinam senectae
sit modus lasso maris et viarum
militiaeque.*

Qui era aquest cavaller, espill de lleialtat militar i de lleialtat amorosa? Ja veig que li heu posat un nom: Ramón Muntaner! Per ell el clascar hòrrid de la crònica se cobrí de roses miraculoses i les llances floriren flors de suavitat.

Al ramell esplèndit que avui heu oferit a la Poesia, jo hi vull ajuntar una fulla aspre, una fulla del roure de la crònica, on encara tremola el rou virginal de l'emoció, i en la qual conver-

geixen la lleialtat valenciana, que supera a tota altra lleialtat, i la gratitut dels mallorquins que de totes les gratituts és la més perdurable i exquisida.

El primer dissabte d'abril (temps de primavera gentil) de l'any mil trescents i quinze, madona la Infanta Isabel de Morea, muller de l'Infant En Ferràn de Mallorca, donava a llum un bell fill en la ciutat siciliana de Catània. Més de vuit jorns durà la festa que en Catània se feu per l'infantament d'aquell minyó, que fou batejat en l'església major de la benaurada Santa Agata i fou-li posat nom de Jaume. Si mai ha nascut un infant de bona gràcia, aquest infant En Jaume ho fou. Per via de pare havia hauria hagut d'heretar el regne de Mallorca, i per via de mare recollia tots sos drets al Principat i encara la baronia de Matagrifó. Què us en diré? Que encara no s'eren ben apagades les alimaries de l'alegria quan correu per la ciutat de Catània una mala nova qui les glaça; que madona l'infanta partera estava mal, que *la febra l'havia presa e mal de cintiri*. Confirmà el testament que ja havia fet ans que s'empitjoràs, i passà d'aquesta present vida als trenta dos dies després del part. I amb gran solemnitat, així com aquella qui era pura i ben confessada i combregada i pernoliada, fou soterrada en bell monument, prop del cos de la benaventurada verge santa Agata en la seua beneïta església de Catània.

Flor que morí per haver fruitat, fou la gentil Isabel de Morea. La mort li arrebaçà del pit aquell nadaló reial, terçoç de carn rossa, damunt el qual gravitaven tràgiques destinacions. Les guerres voltaven el seu breçol udoladores i eneriçades. Son pare, l'infant En Ferràn pensà que son fill òrfen tant sentiria la soletat de l'orfanesa dins la falda amorosa de Donya esclarmonda de Mallorca, la seva avia, qui era aleshores a Perpinyà. Mes, el camí de Sicília a França era erissat de perills, i pensà confiar aquell tresor fràgil a la lleialtat del ciutadà de Valencia En Ramón Muntaner.

Esbalait i atònit de tan gran càrrec, com li posava al dors, ço és a saber, de son fill va romandre el fidelíssim Muntaner. Havia quaranta jorns que era nat i no pus, quan Ramón Muntaner rebé la comanda preciosa, besant la mà de l'Infant qui l'hi entregava, tot fent-li la senyal de la creu.

Dins el port de Palerm esperava vent bó per retornar a Catalunya una nau de Barcelona al manament de Pere Desmunt. Aquella nau noliejà

Ramón i feu-la anar de Palerm a Mesina i de Mesina a Catània. A Catània envià una dòna de paratge, molt bona dòna, qui era de la terra llealíssima de l'Empordà i havia nom de Madona N'Agnès d'Adri. Havia haguts vint i dos infants; i semblava-li a Ramón Muntaner que aquella dòna havia de saber molt d'infants. Hi ajuntà, ademés, una altra bona dòna qui era estada nodriça del Senyor Infant En Ferràn que sa mare Donya Esclarmonda li trameté quan sabé que muller havia presa. Encara hi ajuntà altres dónes i la dida de l'Infant bona i ben complexionada qui era de Catània i el nudria molt graciosament. I ademés d'aquesta dida en cercà altres dues que amb llurs infants embarcaren en la nau, per ço que si la una fallia, que les altres fossen aparellades.

Així ordenà el passatge i armà la nau i hi posà centvint homes d'armes i tot alló que els fos mester per vida i per defensa.

Quan el vent inflà les veles, hi hagué un moment solemniat. Tots quants cavallers catalans i aragonesos hi havia i tots els ciutadans honrats de Catània s'eren congregats al port per donar-li comiat i ésser testimonis de la partença. I davant tots N'Ot de Nonells digué: *Senyors, vosaltres conexas que aquest sia l'infant En Jacme, fill del Senyor Infant en Ferrando e fill de Madona Isabel muller sua que fo? I tots digueren: Que si, que tots forem al bateig i després l'hem vist e conegut e som certs que aquest és ell.*—Per tres vegades repetí aquestes mateixes paraules i per tres vegades fou la mateixa la resposta, sagellada amb un triple sacrament. Tres actes notariais se'n aixecaren. En sos propis braços tregué Ramón Muntaner l'infant de la ciutat i eren més de dos milia persones les qui el seguien. Í l'entrà en la nau i tots el senyaren i el beneiren.

Era el primer dia d'agost de l'any 1315 quan feren vela de Catània. I tot just foren arribats a Trépani, endreçades a Ramón Muntaner, guardià i depositari del tresor preciós i fràgil, arribaren lletres de malastrugança. Feien-li a saber que's guardés de quatre galeres que s'eren armades contra ell per haver aquell infant. Eren quatre naus armades pels sicilians que feien compte que si havien l'infant, obligarien son pare a retre'ls la ciutat de Clarença conquerida de fresc. *E yo qui ho sabí, enfortí més la nau e posi-hi molts més armaments e gents.* Figureu-vos, o valencians, la llarga engunia, les nits sense son i els jorns amb els ulls vigilants escampats per la planícia

eqüorea, per si veuria trencant la ratlla de l'horitzó, allà on el cel s'inclina per besar l'aigua trèmola. la vela blanca de les naus corsàries com l'ala sinistra d'un esparver. Tres mesos i un dia encara se passaren que ni Ramón Muntaner ni cap dòna de les embarcades posaren peu a terra. Vint i dos dies s'estigueren a l'illa de Sant Pere. Com els aucells emigrants se donen cita, algú bell matí de tardor, per transfretar a unes altes terres, escalfades per un altre sol, per navegar en conserva, mar a través, amb el rem de les ales; aiximateix s'anaven ajuntant allà vaixells d'ala blanca qui havien de seguir la ruta de ponent. Fins a vint i quatre se'n ajustaren de catalans i genovesos. Tots partiren ensemps. Però el torb tempestuós, d'ales fulminees, esperava a mitjan camí el bell estol de gavies qui feien veles a ponent. El vent remogué la maror de ses fondàries més intimes i set naus del bell esbart feren naufragi. Així mateix, de l'esbart d'aus emigrants no arriben totes a la ribera ultramarina. Flotants, amb les ales lasses i molles, al breçoleig de les onades, en queden algunes mortes pel camí. Emperò, plagué a Déu que les altres naus, salves del temporal, el jorn de Tots Sants, arribaren a la costa tarragonina de Salou, amb les ales mullades i regalimants. Mentres durà el follejar de les ondes, més que en sí mateix, pensava Ramón Muntaner en el plançó reial del casal de Mallorca. El breçol del mar el sacsava violentament amb gronxades desiguals i iracundes. Els homes d'armes eren tots marejats; i les dides no podien estar en peu ni seure. El braç fidel de Ramón Muntaner lo va sostenir incansablement de nit i de jorn.

*O tandem magnis pelagi defuncte periculis
sed terrae graviora manent...*

Monsenyor en Pere de Rocabertí, arcabisbe de Tarragona, envià allà mateix tantes besties com foren mester. I aleshores començà una novella odissea per terra. Amb poques jornades arribaren a Barcelona. Allà hi trobaren el Senyor Rei d'Aragó—aquell Jaume II, rei humil d'alta corona—qui molt bé acullí el senyor infant, i el volgué veure, i el besà i el beneí. De Barcelona s'en anaren amb plujes i amb vents i amb mal temps. Com una perla dins sa conxa, anava l'infant reial i sa dida dins una anda que havia feta Ramón Muntaner. Havia la coberta d'un drap encerat, impermeable a la pluja, i la part de damunt era de grana, i la portaven vint homens amb vendes penjants del coll. Vint i quatre dies

trigaren per anar de Tarragona a Perpinyà, on Madona Esclarmonda de Mallorca esperava son bell nét amb ansies anyoroses. Abans d'arribar-hi, trobaren frare Ramon Laguardia amb deu cavalcadors que Madona la Regina de Mallorca les havia tramesos, per ço que fossin honrada companyia del senyor infant. Passaren els Pirineus patriarcals blancs amb la canicie de les nevades i entraren a la Catalunya francesa. Quan arribaren al Voló, el riu Tech, una de les arteries de la patria catalana, gonflat per les plujes autuminals, les destorbava el passatge. Tots quants homes hi havia al Voló eixiren, i els més valents prengueren l'anda i a coll passaren l'infant, atrevessant el riu. Aquella mateixa nit, els cònsuls de Perpinyà i tots quants cavallers hi havia, les sortiren a camí. I així entrà Ramon Muntaner dins la vila de Perpinyà i molta fou l'honor que li va ésser feta. I se'n anà al castell a on era madona la regina, mare del senyor infant En Ferrán i madona la regina jove, muller del senyor rei de Mallorca. I amdues, com veieren que Ramon Muntaner muntava al castell, devallaren a la capella del Castell. I quant fou a la porta del castell, el fidelíssim Muntaner prengué en sos braços lo senyor infant i amb gran alegria el portà a les regines qui seien una al costat de l'altra. Gran fou el goig que tingué madona la regina com va veure l'infant, així graciós i bó, amb la cara rient i bella, vestit de drap d'or, mantell catalanesc, pel·liça d'ermini i al cap una cervellera de lo mateix. I quant fou prop de les regines s'agenollà, i a cascuna besà les mans i feu besar al senyor infant la mà de madona la regina. I quant li hagué besada la mà, la Regina el volgué pendre en les seves mans i Ramon li va dir: Madona, sia us de gracia i de mercè i no us sapia greu que fins a tan que jo haja mi mateix alleujat del càrrec, que tenc, vos no tindreu l'infant. I Madona la regina Esclarmonda somrigué i va dir que li plaia. I Ramon li va dir: Madona, és aquí lloctinent del senyor rei? Senyor, si, vel vos aci. I després demanà si hi havia lo batle i el veguer i els cònsuls de la vila de Perpinyà: i tots hi foren. I demanà notari públic, i hi fou; i ademés i havia molts cavallers i tots quants homes honrats hi havia a Perpinyà. I com tots foren presents va fer venir les dones i dides i cavallers i fills de cavallers i la dida que havia estat de l'infant En Ferrán, i davant les regines, tres vegades les demanà: *Si aquest infant que jo tinc al braç coneixeu que sia l'infant En Jaume, primer nat del Senyor infant En Fer-*

ràn de Mallorca, i fill de madona Isabel, muller sua que fou? I tots respongueren: Sí. I aixó demanà per tres vegades, i cascuna vegada, respongueren que certament, ell era aquell que jo deia. I quant aixó hagué dit demanà Ramon al notari present que n'hi fes carta pública. I després digué a Madona la Regina Esclarmonda: Madona, vos creieu que aquest sia l'infant En Jaume, fill del infant En Ferrán, fill vostre, que engendrà en madona Isabel muller seua? Senyor, diu ella, si! I tres vegades així mateix en presència de tots la mateixa pregunta li va fer, i per tres vegades la regina aiximateix contestà que sí, que així ho sabia ella—que aquest és mon car nét i per tal lo recibiré». I d'aixó s'en aixecà carta pública, en testimoni de tots els presents. I després Ramon Muntaner li diu: Madona, per part vostra i del senyor infant En Ferrán, em dau per bó i per lleial i per quiti d'aquesta umanda? I ella respongué: Senyor, si. I aiximateix ho demanà tres vegades i cascuna vegada li respongué que n'hi donava per bó i per lleial i per franc. I d'aixó aiximateix s'en feu carta.

I quan tot açò va ésser fet, a la bona hora entregà Ramon lo dit senyor infant a la Regina i ella el prengué i el besà més de deu vegades; i després madona la Regina jove, aiximateix el prengué i el besà més de deu vegades. I després el recobrà madona la Regina vella i el tornà a besar i l'entregà a una dama d'honor que li era prop. Què més us diré? Quinze jorns s'estigué Ramon Muntaner a Perpinyà, i cada dia anava a veure dues vegades el senyor infant; i tan gran enyorament n'havia, quan fou partit d'ell que no sabia que fer-se'n. I més temps s'haguera estat a Perpinyà, si no fos que s'acostava la festa de Nadal. Prengué comiat de madona la Regina, de madona la Regina jove i del senyor infant i de tots aquells de la cort «E vengui-me'n a Valencia, on era mon alberc e fuy-hi tres jorns abans de Nadal, sa e alegre, per mercè de Deus».

Ah fidelíssim, ah lleial Ramon Muntaner! Perquè acariciaves aquell tendre cap reial, votat a la espasa d'un aragonés? Perquè besaves aquella cara que el ferre havia de nafrar lletjament? Perquè el portaves de nit i de jorn en ton braç incansablement, mentres brandava la nau i la mar follejava udoladora? Perquè fugies de les galeres enemigues, si la dissort i la mort el sotjaven amb mirada tràgica? Déu estalvià piosament als dies de la teva ancianitat la pena de veure anorreat el casal mallorquí i de veure

arribar, escapsat a València, aquell infant bó i graciós que tu abrigaves amb ton mantell.

Per espai de llargues centuries l'alt En Jaume III de Mallorca reposà dins una tomba oscura i angosta del chor de la nostra Catedral; l'unció del cant donava refrigeri a sos ossos, qui tanmateix volien un altre repós. De Mallorca us vingué una veu amarada de pietat i de fidelitat, demanant-vos les cares despulles; i vosaltres les retornareu magnanimament. Plenes de solemnitat endolada foren les festes lúgubres del torner del nostre rei; els canons udolaven com a cans fidels; ploraven les campanes llàgrimes de bronze; lluien les armes nues i baixes, com amb un espurneig de dol; els versicles dels salms penitencials drapejaven al vent a tall de banderes negres. Tota la ciutat eixia a rebre mort al bon rei que viu rebutjaren; i en la fúnebre pompa que l'acompanyà, la meva musa adolescent, li llançà furtivament una flor de sempreviva.

I ara només un mot per acabar i per descàrrec de la meva consciència. En aquest festí anyal i nupcial de la poesia, jo he imitat la conducta d'aquells majordoms de que parla l'Evangeli, qui guardaven el vi més dolent per la darrerria, quant els convidats ja estaven plens del vi bó i no tenien prou discerniment per conèixer aquell dolent que els servien. Si per bó i llargament haveu begut aquest vi meu, era que us enganyava la dolçor que encara us durava en els llavis del bon vi que us han servit en la primera part del festí. Moltes mercès de part de la germana Mallorca. De retorn allà els diré als germans mallorquins que encara dura a València la lleialtat de Ramón Muntaner. Ramón Muntaner és per nosaltres un símbol, és un vincle d'unitat. Ningú com ell va formular l'unitat de la raça catalana una i autòctona qui salta per damunt les barreres polítiques i geogràfiques i acaba allà precisament aon la nostra llengua fineix d'ésser parlada. Tres anys se compliran ben aviat que encara dura damunt el

món l'horrenda titanomàquia qui deixa sense sang la flor de l'humanitat. Guerra tan vasta i tan arborada no la vegeren mai les èpoques heroiques ni les velles teogonies. La fumera dels canons encara endola el cel L'enigma terrible se va precisant i ja apunta l'hora de la llibertat de les petites nacionalitats menys o menys desconegudes i opreses. Dintre les runes ennegrides en les esquetxes que la metralla obri no sentiú piular alegrement i victoriosament les aucellades joves? Es l'Irlanda, és l'Ukrània, és la Finlàndia, és la Polònia, és la Lituània, és la Bohèmia... En els moments de perills és quant tota la sang s'aplega en el cor, últim reducte de la vida. Es la veu de la sang la qui ara ajunta els pobles. Escoltau la veu augusta de En Ramón Muntaner, el qual ens exhorta en aquesta unitat amb aquesta bella semblança d'una mata de joncs. «Si tota la mata lligats ben fort e si tota la volets arrancar ensemps, dic-vos que deu homes per bé que tiren no l'arrençaràn... e si en llevats la corda de jonc en jonc l'arrençarà tota un fadrí de vuit anys que sol un jonc no romandrà».

Jo fas vots perquè de cada dia aquesta bella mata immortal que som nosaltres, floreixi i fructifiqui. Jo fas vots perquè l'aucell blanc de la pau canti i fassi niu dins ses branques. Jo fas vots perquè se perpetuï damunt el món trasbalçat una monarquia com la qui ens presideix aquesta nit qui en lloc de ceptre porta la gràcia d'una rosa i una flama dolça dins la nocturna tenebror de uns joves ulls. Jo fas vots perquè retorni damunt el món aquell bon temps de que parla el llibre sagrat en que cascú podrà assegurar's sota son parral, cascú sota sa figuera. Si algun dia, oh valenciàns, sentiú que un gran amor batega dins l'atmosfera asserenada, penseu que és l'aroma que és l'ànima errant dels tarongers de Sòller qui ha vingut a besar l'ànima errant de València damunt el talem genial de l'ampla mar tremoladiça.

HE DIT.

AQUELLES VILES

A R. PARTAGÁS

PER GUILLEM COLOM

O les velles viles plenes de secrets
arremolinades dins un comellar,
guaitant a la vora de tots els indrets
al cims de les serres, al caire del mar!

Aont hi ha sempre la mateixa vella
la mateixa vella qui fila un fil d'or;
la mateixa vella qui canta i capdella
com la Marquesina, com la Blancaflor.

Ont hi ha una torre de paret colrada
amb una capella de lluent crestai
i un niu d'orenelles sota la teulada
i un antic rellotge qui no toca mai

Aon no va el metge ni l'apotecari
que una vella ardidada, tia de tothom,
per cada malura sap un encantari
i coneix les herbes totes pel seu nom.

Aon el sol guaita per cada portella,
on l'aigua triscola per cada auballó;
ont cada padrina té un amor novella
com cada captaire té son rosegó...

O viles eternes plenes de secrets
arremolinades dins un comellar,
guaitant a la vora de tots els indrets
al cims de les serres, al caire del mar!

El vostre repós tanca mes parpelles
com un dormissón de flor de cascai...
Benhaja vosaltres, viles, viles velles,
ont el temps no passa ni's mor ningú mai!

Mallorca, 23 d'abril, diada de San Jordi.

ORACIO DELS SOLDATS MUTILATS

DISCURS PRESIDENCIAL DELS JOCS FLORALS D'OLOT
PER EUGENI D'ORS

L'apetitós Olot, qui s'esponja a l'estiu en les
fontanes plora i en les arbredes riu...

Si jo hagués enguany, amics meus, mestrejat
lliurement mes vacances, hauria vingut a pas-
sar-les a Olot, per esponjar-me en l'esponja-
ment que Olot fa a l'estiu; per fruit-hi amb impar-

cialitat el plor de les fontanes i el riure de les
arbredes,—i l'impuls complexe que portava ahi-
els uns a fer religió a cops de trabuc i porta
avui els altres a fer eleccions amb màximes de
Joubert,—i el doble secret que torna tal artista
vostre, tot sucós de tendresa i tal altre, tan aus-

ter en la rigor constructiva;—per tastar-hi el viure bíblic dels pagesos alhora que les gràcies epicurianes del viure de colònia.

*

Mes aquest, mon propòsit de regalar-me entre vosaltres, hauria trobat segurament un rival temible en la temptació d'aprofitar l'estiu per un viatge a lloc ben lluny d'aquí i aon les raons d'interès són ben distintes. Cap cosa m'apassiona tant al món com els problemes de la formació moral de l'home. I ara s'ha obert, per estudiar això, un observatori magnífic, a Port-Villez, al departament francès de Seine-et-Oise, tocant a la ratlla del departament de l'Eure. La Sena llisca per allí, amb dibuix d'elegantíssima curba, fina i perfecta com una insinuació de diplomàtic. Les ubagues tendres hi aparellen la dolçor de França, qui té lloc, com aquest, amb la dolçor de Catalunya, qui té llocs com la vostra Fageda d'en Jordà... Jo, emperò no fora allí per amor a les delícies del paisatge sinó per estudis a l'observatori que us dic, a l'Escola que el Govern belga hi ha instal·lat i que es dedica a la reeducació professional dels soldats invàlids i estropejats en la guerra.

*

Esculpir l'ànima d'un infant ja és prou tasca. Mes penseu com ha d'ésser aquesta, de remodelar l'ànima d'un home fet, ja endurit del viure i dels hàbits! Per aquell mester el cop de l'index plasmador pot bastar: cal per aquest altre brau martell i cizell agut; cal tal volta un gran foc, com el qui presideix les escolades tumultuoses del bronze. Tot això es troba a Port-Villez. El cizell s'anomena tècnica; el martell, energia i tenacitat; el foc encès és el de la pietat i el patriotisme. Així en surten estàtues d'home, sota figuracions d'artesa, tan belles com les que decoraren un dia els temples àtics o les llotges a la Toscana.

*

Defensant la pàtria als camps cruents, perdia un fuster un braç d'un cop d'obús; un camàlic guarda ara una bala al pulmó; a un pagès li podrien els peus i les mans les glaçades humitats de la trinxera; a un relloger, la caiguda d'un tió encès sobre els ulls el deixava ja per sempre abismat en les tenebres sense limit. Què fer d'aquestes víctimes doloroses, d'aquestes desferres humanes? Abandonar-les a la misè-

ria i a la capta sobre la pols com aquells magres repatriats de les aventures hispàniques que espectrejaren, a la fi del segle darrer, el nostre aprenentatge de la vida? Aplegar-les com en un museu de ruïnes glorioses dins un trist refugi d'invàlids;—trist encara que el coroní la cúpola daurada d'un monument napoleonià?—La solució moderna és ben altra. La solució moderna vol retornar aquests homes als aventatges de la producció, a la dignitat del treball honest. L'orb apendrà, per gràcia d'una pedagogia pacient, a suplir les clares revelacions de la llum amb les sàbies perquisicions del tacte. El tronc de pagès farà encara un sabater passador, valent-se d'unes eines noves i assegut sobre una cadira apropiada. El camàlic servirà per ofici de cisteller. El fuster s'educarà en el maneig del munyó i arribarà a utilment fustejar, a fustejar sense mans,—com diu de sí mateix qui pinta avui sense mans el vell i gran Renoir, mitg paralitzat per la malaltia...—Res no serà perdut per la llar proletària; res no serà perdut per la societat. I l'àlbir humà, servit de l'enginy fèrtil en recursos, sabrà encara victoriosament retrobar el somriure darrera els pitjors cops de la crudeltat del destí.

*

Aquesta és l'obra de Port-Villez. En el curs d'ella, en els episodis d'ella, quants moments d'emoció, quants dramàtics esforços, quines alternances d'inicis, crisis, defallences, victòries, quin heroisme silencios, quines lliçons incomparables per al psicòleg! Arriben de la linia de foc aquells lamentables soldats malmesos, en plena misèria, física com moral. Una apatia tràgica els ha guanyat els cors, amb les perspectives d'una existència ociosa i xorca. Cal remuntar la bona màquina! Cal abans que tot restaurar l'esperançament, el coratge, el sentit del deure, qui eren romputs o corromputs. Després, cal desentumir aquests pobres músculs, aquestes articulacions anquilosades i rígides. Es recorre a l'exercici obstinat, a la gimnàstica que deslliura poc a poc... Avant! Ara vé el reparar allò que es pugui; aquí un membre artificial salvarà una manca; aquí una maquineta prolongarà el curs d'un moviment. Avant! Entren els problemes de l'adaptació, lligats a les substitucions orgàniques i a les substitucions mecàniques. Un òrgan supleix l'altre, l'habilitat supleix l'òrgan; l'energia supleix l'habilitat, l'amor a la vida supleix l'energia mateixa. Travers de probatures obstinades, travers

d'infinits tanteigs s'entra a la vida nova, en la professió nova, es restaura l'exhaurida virtut... I ha de rompre el cor i ha de fer venir les llàgrimes als ulls, l'espectacle d'aquets homes fets, qui reaprenen de caminar, repetint els gests indecisos de les criatures; d'aquests homes potser de front solcat i de barba gris, qui recobren la possessió del món amb topades i caigudes i readaptacions delicades. Palpa el colze erm provant-se en reemplaçar el discerniment múltiple de la mà florida; empara un peu mòbil la viudedat d'un braç restat tot sol; la fe del cor comunica vida miraculosa al mort artifici de la pròtesi: les crosses son ales en les anades i vingudes del bon feinejar, les gemmes dels dits han arribat ja a saber, sense auxili dels ulls, el lloc de cada lletra per al teclatar velocíssim dels linòtíps... Avant! Ara cal fer-te un ànima nova, soldat. Soldat de vint anys, soldat de trenta anys o de quaranta, muda la pell, que has mudat d'ofici. Què importa l'edat, què importa el temps que resti per viure? Un segle o una hora,—han de viure en continua producció, no com paràssit de la natura, sinó com forçador de la natura, fent obra de bon treballador i de bon artista, fins a la fi. Goethe octogenari estudiava l'idioma persa. Sòcrates diu que a la presó assajava un aire de flauta.—Oh Sòcrates! va demanar-li un deixeble: de què et servirà aprendre aquest aire, si demà has de morir?—Em servirà, li va respondre el filosof, per saber-lo quan mori... La lliçó de Sòcrates i de Goethe es la lliçó de Port-Villez.

*

I encara més amples ensenyaments jo hauria pogut trobar-hi tal volta. Pedagogia d'homes, pedagogia de nacions, no és tot hù? El psicòleg pendria aquí per la mà al polític, sobre tot si el polític s'havia donat per tasca l'operar sobre un poble, íntegre un dia i feinejador, lliure amb el braç i la ment i mutilat després i caigut, per efecte de la mutilació, en abjecció i apatia. Reconstruir una pàtria exigirà feina idèntica, punt per punt, que restaurar un soldat estropellat, en les aptituds d'un ofici. Es tracta aquí també d'un problema de reeducació i de readaptació, junt amb un problema de renovellament en la fé, en l'esperança, en la virtut. La tasca es farà dura i llarga. Els moviments seràn de primer inhàbils, el coratge, baix. La consciència de no servir per res, la timidesa, la pór al ridícul, retardaràn el resultat de molts exercicis, esterilitzaran al comens molt d'esforç. No importa! El pri-

mer precepte és no desmaiar. Venen les petites solucions, els expedients professionals, les substitucions hàbils, els dispositius enginyosos; ve, allà on convé, l'empelt oportú o l'auxiliar artificial. El cós de la pàtria colpida va completant-se; s'ha desentumit, comensa ja a exercitar allò que li resta d'instruments naturals. El coratge li floreix en això; i en quan el coratge ha florit, la partida és guanyada. La pàtria ferida i mutilada és encara bona per alguna cosa! El poble víctima de la crudeltat del destí, no és retut per això, sinó que es podrà encara guanyar la vida. Si; que *els pobles han de guanyar-se-la, la vida*, com els homes; perquè la vida no pot ésser un dó gratuít per ningú.

*

Ai Catalunya, Catalunya, com hauria pensat en tu, vora la curba elegantíssima del Sena, entre els ubacs d'aquelles tendres verdors de França! A voltes, primitiva Catalunya, als qui batalllem amb tu, per tal que batalllem per tu, ens fas l'efecte com d'un infant; a voltes, al contrari, lassa Catalunya, et sospitem les decadències senils... Ni una cosa ni l'altra: tu no ets un vell, tu no ets un infant tampoc. Tu ets simplement un lluitador que caigué i havem recollit i ha de salvar-se; tu ets un soldat ferit que es reeduca. Amb la barba gris, reproduïxes els gests balbs de l'infant; reprens possessió del món, reprens possessió de tu mateixa, amb marxa incerta i tímida. Poc a poc, et fas hàbil en reemplaçar els membres de que et privaren. Si un òrgan et falta, amb un altre òrgan el supleïxes. Tens instrument amb dugues, amb tres, amb trenta superposades utilitzacions; d'altres en tens sense cap, penjolls de carn morta, restes i testimonis d'íntegritat d'algún temps. I així, Catalunya, tu t'encares a la vida amb esperances que son enyors i amb resignacions que són orgulls. I així esguardes l'avenir amb aquests ulls singulars que tens, ingenus en la virginitat a l'ensem que térbols en les recordances. I cal donar-te el braç i cal anar-te dient encara el camí, puix que temps ha de passar abans no puguis fer caure la bena dels ulls i llençar les crosses. Però hi ha molts de camins gloriosos, que estàn reservats a tes passes; i per als teus ulls, avui tan tristos, hi hà, segons la paraula del vell càntic, indià, ja moltes aurores que encara no han nascut.

En aquels estudis, doncs, i en meditacions tan austeres, jo hauria a Port-Vilhez consumit profitosament mes vacances. Mes, fet i fet, en acostar-se les festes de la Mare-de-Déu del Tura no hauria tampoc mancat a la cita d'Olot. Perque, si molt s'apren en l'observació dels homes més encara s'apren en les revelacions dels àn-

gels. Vull dir que, malgrat d'ésser ben grata cosa la companyia dels soldats, el primer deure quant es fa escaienta l'ocació, és no privar-se de la germandat dels poetes.

Aquí hauria vingut, aquí aon soc. Amics meus, Deu vos guard.

ELOGI D'UNA TARONJA

PER JAUME MAURICI

Les meves mans s'han perfumat
quan de la branca t'he abastada,
gentil taronja. I has deixat
polsim de sol en la brancada.

Les meves mans fa reverents
la teva gràcia de joguina.
Un espurneig ara hi encens
i en la pupilla s'endevina,

puix ja el mirar porto avesat
a tot el foc que hi ha en la pira
del taronger que he sorollat
quan t'he copsada,—com guspira.

Talment d'una àmfora subtil
tens la gençor aciençada;
si com un beire,—fil a fil
se vessarà,—fossis alçada.

Al nostre llavi envejedor,
a ben segû assaboriria
encara el llavi la tebior
d'un raig de sol en doneria.

Taronja d'or bell fruit madû
les meves mans has perfumades;
i un espurneix el jòc te duu
de les clarçors tan avesades.

OFRENA - NOVA EPOCA

Si abans OFRENA perseguia ajuntar voluntats personals per dur a terme una publicació catalana on s'hi transparentés la llibertat literària, ara al passar a ésser el portaveu de la entitat NOSTRA PARLA perseguirà l'ajuntar voluntats regionals per dur a terme una publicació on s'hi emmiralli, amb tota amplitut i entusiasme, la llibertat espiritual del nostre territori llingüístic.

NOSTRA PARLA espera de Balears, Catalu-

nya, Rosselló i València que veuràn amb íntima satisfacció el que s'hagi proposat abarcar en una sola revista les palpitations patriòtiques de cada una d'aquestes regions germanes que tenen d'ésser necessàriament convergents quan es necessita la mateixa llengua per expressar-les.

Aiximateix confia NOSTRA PARLA en que balears, catalans, rossellonesos i valencians voldrà ajugar-la en tan feixuga tasca.

L'HIMNE DE «NOSTRA PARLA»

El magestuós himne que els mestres Guimerà i Morera varen compondre per la nostra entitat, fou estrenat a Barcelona la vetlla del diumenge dia 16 de Setembre en el espaiós local del Centre de D. del C. i de l'I., on amb gran entusiasme, cordialitat i esplendidesa s'hi celebrava la

XI^a anyada de la festa «Aplec de la Sardana».

Nosaltres agraïm als organitzadors de tal vetllada que, per medi del nostre himne, hagin volgut fer vibrar al costat del nom triomfal de Catalunya, els noms igualment gloriosos de Mallorca, València i Rosselló.

L'ARTICLE DE M. S. OLIVER

L'article de M. S. Oliver que s'havia anunciat per aquest número no sortirà fins al mes pròxim.

LA CENSURA MILITAR

Al revisar la Censura Militar l'original del present número, ademés d'escapçar els articles que s'indiquen, retirà íntegrament, el text de dos articles més: un d'En G. F. titulat: *Parlant amb En Gaudi d'En Prat de la Riba i del moment ac-*

tual de Catalunya, i l'altre d'En Ernest M. Ferrando, titulat: *Els dos esperits* i que era un comentari sobre la posició actual del patriotisme al Regne i a la capital de València.

NOTICIARI D'OFRENA

JOCS FLORALS DE MALLORCA

organitzats per la entitat «Nostra Parla» sota el patrocini de l'Excm. Ajuntament de la Ciutat.

COMPOSICIONS REBUDES

Número 1, »L'Ermitá. L.: Santitat; 2, La Veü germana. L.: Patria; 3, El carro de la vida. L.: Qui dedicat quid debeat patriae; 4, Aucells de pas. L.: Inconeguts; 5, Porcelanes (Triptic de sonets); 6, Balada. L.: la creu daurada; 7, La trona de la Ninons. L.: Lirismes fantasiosos; 8, Plagaria a la Verge de San Salvador. L.: Foederis arca; 9, Ciutadanes. L.: Fulles del arbre de la vida; 10, Ahont ets mon amor. L.: De cami vers l'amor; 11, Fontanella. L.: Prec; 12, La carn ço del Cavaller. L.: Glosa; 13, Rosó. L.: Aclarament; 14, Rapsodia; 15, Transfiguració. L.: Encis; 16, Traduccions. L.: Sunt lacrynae rerum (Vir); 17, Visions preteritas. L.: Recorts; 18, Al Escapulari del Carme. L.: Dols recort; 19, Sonets d'amor. L.: III; 20, En la revetla de S. Joan. L.: Malti in nativitats ejus gaudebunt; 21, Jesus no torna. L.: La voluntat de Déu; 22, Fragment. L.: D'un estudi en prosa; 23, A la Creu Roja. L.: Germanor; 24, Oda al vent. L.: Petita oda; 25, Corrandes. L.: Al vent; 26, A la Pau. L.: Tu reynarás; 27, Els dellaires de ma terra saben un cant. L.: Flors de Patria; 28, Aire del camp. L.: Mos amors; 29, Sonets espirituals. L.: My lady only loves The heart of love; 30, Cartoixa. L.: D'altre temps; 31, El prec de l'aimant. L.: Amor; 32, Sonata jova. L.: Ses notes són besades; 33, Al alt Rey en Jaume I. L.: a terra ton sol nom, t'ombra gloriosa etc; 34, Clarors d'Abril. L.: Tot canta l'Abril; 35, Conte senzill historiat. L.: Fló rústica; 36, L.: Orfaneta; 37, El pescador de perles. L.: Voreta la mar; 38, Tempesta. L.: Si tu veges la mar etc; 39, Pirinenquer. L.: Natura; 40, A un balle segon. L.: Vanitas vanitatum; 41, Tresors de la serra. L.: Beatus Ille etc. (Horaci); 42, De «Notes íntimes». L.: Amor ma pres mon voler (Blanquerna); 43, Primerenques. L.: Insula dires opum etc; 44, «A cá vey no hey ha cus-cus». L.: Un mallorquí de Mallorca; 45, Amor. L.: Com se moren les flors; 46, Nostra Parla. L.: Parlém y estimén; 47, L'ombra de mos passats; 48, Per la Patria del mon. L.: Cor errátich; 49, El vell pages. L.: tardoral;

50, Germinal; 51, Consells a una mallorquina. L.: Parodiant Musset; 52, El nostro cant; 53, El darrer romántic; 54, La gota d'aigua. L.: Anemhi; 55, L'Estrella dels sants Reis; 56, Oblit. L.: ¿Per què?; 57, L'Arbreda. L.: Natura; 58, Del terròç. L.: Licarça de un campaner; 59, Sensacions. L.: III; 60, Clam dels vençuts. L.: Gloria victis; 61, Elogi de les muntanyes. L.: A la llum del sol de Déu etc. (Maragall); 62, Oda piadosa. L.: Magna opera Domini etc; 63, Visionaria. L.: Ratlles d'amor; 64, A punta de tardor. L.: Les sanglots lògs etc. (Verlaine); 65, Els tres tambors majors. L.: La Patria recomença; 66, Cansó del roure; 67, La Plaça del Beat Oriol. L.: Impressio; 68, Enerda-Versió literal del llebre IV; 69, Les Estacions. L.: La genuina expresio de la bellesa etc. 70, Armonia del bosc; 71, Princep gentil. L.: Mallorca; 71, Tema XII Rondalles. L.: Docero delectando et pariterque monendo; 72, Sonets del penadiment. L.: L'Oracio tranquila; 73, Fruits de guerra. L.: Eternitat; 74, Flors y espines. L.: Recorts; 75, Sonet a... L.: Dedicant-li les meues poesies; 76, L'alegria de la mesovera; 77, L'expedició a Mallorca; 78, Visions de Pecat. L.: No t'alegris de la caiguda etc.; 79, Damunt els cims. L.: Anem a la montanya; 80, Esclat d'amor. L.: L'hora; 81, Oh els teus ulls. L.: Perfum; 82, Jardins de insomni. L.: Qui la pogués cantar la poesia dels jardins; 83, Oda a la ciutat de Palma. L.: llum de vida; 84, Elogi d'un dia estival de esplai; 85, El regne humil de Caterina. L.: Per la Beata Caterina Tomás de Vallde-mosas; 86, Nit de Maig. L.: Altra vegada la música i altra vegada la verdor (Maragall); 87, A l'hora del crepuscle; 88, Cant en llaor d'una ànima llunyana; 89, La Setmanada. L.: Es el pa de la familia la suó del nostre afany; 90, La llegenda de les sirenes. L.: Canta, Mallorcal; 91, La nau d'en Pere. L.: Et portas inferi etc; 92, Sonets. L.: VI; 93, El Cristo. L.: Toriqueta; 94, Rural. L.: glosa; 95, Amor mullat. L.: Anacreóntica; 96, Mallorca. L.: El Rey En Jaume; 97, La llegenda d'Orient. L.: Flor de Lis i Blancaflor; 98, Les veles. L.: Idilica; 99, Clars i obscurs. L.: Natura; 100, Plany. L.: un vent de profesia corra sobre exos monts (Maragall); 101, D'un aplac. L.: Remembrens; 102, A san Lluís Gonzaga. L.: Mirall del jovent; 103, Oda safic-adónica; 104, Plegaria. L.: Flors de sanc; 105, Planys. L.: Devant la guerra; 106, La verge morta. L.: Quadret; 107, Trist amor. L.: La felicitat sempre malmesa; 108, De bona raça. L.: Honra complera; 109, Amor isolat. L.: Ginesta florida; 110, L'er-

- mita de Blanca Flor. L.: Fe; 111, Nostra parla. L.: Avant sempre; 112, Que lluny estàs; 113, Llum, color, vida. L.: Als grans creadors aimants de l'Art; 114, A las meues germanes. L.: Na Mallorquina; 115, Nit de cap d'any. L.: Chi rememorar vi puo senza sospiri?; 116, Lloa. L.: A Mallorca; 117, Coses del cor. L.: Amor; 118, La Campana. L.: Qui suscitavit eum?; 119, Las Patriates Flors de Pau de l'Illa Blava. L.: In pace in idipsum dormiam; 120, Sonets. L.: VI; 121, La Mare. L.: Recordansa; 122, Prega al Etern Pare; 123, Signe del Temps. L.: Ubi pax; 124, Enlluernement. L.: Claror d'istiu; 125, Boira florida; 126, El Corn (D'Alfred de Vigny); 127, De nostres festes. L.: Hivern i estiu; 128, Sor Angelina. L.: La monja pagesa; 129, Ramon Lull Doctor illuminat. L.: Calmina y fulgura; 130, La nostra parla. L.: La parla mallorquina; 131, Cantars. L.: Per molts anys!; 132, Retorn. L.: Errare humanum est. 133, Patria!. L.: ¿Tú qui es?; 134, Myrrina, L.: *; 135, Estances del Maig. L.: Flors y cors; 136, Madrigals. L.: Amor inflama els cors; 137, Goig sublim. L.: Joia; 138, Lloança. L.: Lluminosa; 138, Plany del cor. L.: Sento al cor una frisança; 139, Foc. L.: Esglai; 140, La Padrina. L.: Eheu fugaces labrintair anni; 141, Fraternal. L.: Llibertat; 142, Consol. L.: Enllà; 143, Mort i vida. L.: A l'esposa; 144, Del gran amor. L.: Tristis est anima mea usque ad mortem; 145, Oració. L.: Per la Patria; 146, Cant a la Sulamitis. L.: Esclat del cor; 147, Egloga. L.: Noces d'amor; 148, L'Amor de les tres Teronjes. L.: Amor y Mort; 149, Himne a la Muntanya. L.: Sonent proëconia; 150, Nit d'Autumne. L.: El mestrall. 151, Encar. L.: La barraca; 152, Quan l'horta renaix. L.: Ereu tres germanes; 153, Del vell convent. L.: La duré a la soledad; 154, Canço del fruit i l'amor. L.: L'intima tarde; 156, Patria, Fides, Amor. L.: Les cordes de l'Arpa; 156, L.: L'Arpa nova. L.: Amor, Amor, Amor; 157, Jocs Florals de moreria. L.: I lo cavall que colcava per premi nos dava el Rei; 158, Margalides. L.: Si m'estima, no m'estima; 159, Flors d'Ametller. L.: Blanca promesa; 160, Collar d'estrelles. L.: Com un fil té enfilades les perles, etc; 161, Lo nin traïdor. L.: Dolça Ferida; 162, Marina. L.: Blavor; 163, Nostra Parla. L.: La llengua catalana si ha de morir un dia, etc. (Verdaguer); 164, Marines. L.: Proses liriques; 165, Anhel. L.: Quis ascendet in montem Domini; 166, Lo judio errant y N'Herodias. L.: Malaits de Déu; 167, L'Estela d'en Sull. L.: Com el veig; 168, Lo gran foner. L.: Sols ell té la passetja; 169, La primera Ama. L.: Fantasia; 170, Composició. L.: L'ilusió es més gran que les obres que se fan; 171, Lo pelegrí. L.: Te prec m'esperes al Castell del Cel; 172, cantars biblics. L.: Traduccions ritmades, 173, Amor. L.: Idili; 174, El cantar dels cantars. L.: Esposa; 175, Amor. L.: Dialec en la nit; 176, En l'agonia de Crist clavat en la creu; 177, Estela de l'alba. L.: Ave maris stella; 178, Mallorca. L.: Sonets; 179, La Vida de la Lengua y la literatura. L.: Els fons de la forma y la forma del fons; 180, Glas i foc. L.: L'anima de la neu; 181, Germanor. L.: Glosa al pervindre; 182, Els estius de ma infancia. L.: La careta; 183, Als sants Màrtirs. L.: Fides; 184, El serrat dels lliris; 185, Evocació. L.: Aux vitraux d'après des ombres basiliques; 186, Pancatalanisme. L.: Veu de Valencia; 187, Religioses. L.: Encens i mirra; 188, Eucaristia. L.: Corpus Domini Nostri J. C.; 189, Egloga. L.: Bone Porta; 190, Natura canta. 191, Fulls de cançoner; 192, Rondalles per Infants; 193, L'Arpa nova. L.: Amor, Amor, Amor; 194, De nostres camins; 195, Flor boscana. L.: Lluites del cor; 196, De ma vida. L.: D'aquella casa plena de bellesa; 197, Excelsior; 198, A Nostra Santa Maria. L.: D'una ville gentil; 199, Geórgica. L.: I que la rella, fent que s'obri etc; 200, Parla l'Infant a Son Angel; 201, De pagesia. L.: Qina terra tan bella que n'és Mallorca; 202, Impresions y fantasies. L.: dispersos; 203, La Parla y l'Etsent. L.: Un cantaire filaprim; 204, Lo gran cant. L.: Un solitari; 205, L'Intercessió d'un Sant. L.: Palma i Ciutadella; 206, Mort d'un Sant. L.: Mallorca i Menorca. 207, Seguesca'ns. L.: Amor i Santedad; 208, La Dona mallorquina. L.: Fe y Amor; 209, La Paraula de Déu. L.: Amor i Vida; 210, Germanor. L.: Nosaltres, vosaltres, ells; 211, Lliure. L.: Flors i Amors; 212, Un drama rural. L.: Amor ch'a nullo amato amar perdona; 213, Nadal trist. L.: Recorts; 214, Oda a la virt. L.: Fermesa; 215, Nit; 216, Tenebres. L.: Nell'aria, un pianto etc; 217, A Nostra Senyora del Miracle. L.: A Jesus per Maria; 218, Anyoransa. L.: Patria; 219, Maria; 220, Octavari. L.: Vita et dulcedo; 221, Idili. L.: X—10; 222, La figuera de moro. L.: Qui mal fa mal trobarà; 223, Natura, Patria i Amor. L.: Vida; 224, Tres cançons; 225, L'heretatge de la joia; 226, Del sonris de l'Illa blava. 227, A Jesus clavat en Creu. L.: Vull anar amb Vos; 228, Quan un infant riu. L.: El sonriure dels infants, etc; 229, Cant del cor. L.: Amor; 230, Paraulas d'amor. L.: Dígues, amich,

hon es ton poder? etc; 231, El Gandul. L.: * * *;
232, Gloria a Espanya. L.: Molins ets nos mori
in bello etc; 233, Natura canta; 234, El Ferro-
Carril. L.: Amor de Patria; 235, Camperola. L.:
Flors y fulles; 236, El vell moli. L.: Pagesia;
237, Infants i aucells. L.: Educació i esplai; 238,
Sonets d'evocació, L.: Illa daurada; 239, Intro-
ducció a la Setmana Santa.

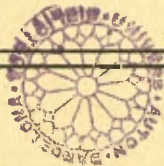
MÚSICA

Número 1, Tonada d'es batre. L.: La bor; 2,
Na Catalineta. L.: Qui canta son mal espanta;
3, Canço de Nadal. L.: El Desembre congelat;
4, Sa Ximbomba. L.: Ses Panades; 5, El Pasto-
ret. L. Montanyes; 6, Arri muleta. L.: Cami rec-
ta; 7, Malalta d'amor. L.: Un conrador; 8, La
doncella. L.: Mar bella; 9, Si no fos. L.: Cant

de s'era; 10, Canço del Glosar. L.: Glosa; 11,
Canço de's batre. L.: Garrida tan de mal feres;
12, Canço Popular. L.: Canta, canta rossinyol;
13, Cansó popular Sa Ximbomba de Sóller. L.:
Xabeba; 14, El Mal Rey. L.: Alabat sia Déu; 15,
Les panades. L.: Gaudium.

Les poesies titulades: Primavera; La Pimp-
cesa dels ulls blaus. L.: Morta d'amor; Coses de
la vida; Pobre mont; Intima. L.: L'esfors humà;
Intima. L.: La Vida; Lo cor d'Espanya; A Es-
paña. L.: Ibérica; Ignorant la vida; El Rey Jau-
me Conqueridor; L'estudi a l'infantesa; Ta pre-
gunta; Recorts de Joventut; Amor de Mare, no
entren en concurs per no venir en la forma pres-
crita en el Cartell de convit.

Ciutat de Mallorca 7 d'Agost de 1917.—El
Secretari del Jurat, *Joseph M.* Tous i Maroto.*

Successors de MODEST AMAR

NOVITATS EN PANYERIA

FABRIQUES A SABADELL I SANT GERVASI

FABRICACIÓ DE TOTA MENA DE PANYERIA
ESCLTS PER A BANDERES, FERROCARRILS
I AUTOMÒBILS :: BANDES PER A EXCURSIO-
NISTES :: ESPECIALITATS PER A LIBREES

Despatx: Plateria, núm. 43 - - - Telefon 2484 A

BARCELONA

FABRICA D'ARTICLES DE LLAUNA
FERRO, ZENC I LLAUTÓ

DE

SAMUEL SANRAMA

Despaig: **Rosal, 12** - Tallers: **Salvà, 11**

ESPECIALITAT EN LA CONSTRUCCIÓ
DE FANALS PER A FERROCARRILS

BASTONS : PARAIGUES
OBJECTES PER A REGAL

La Parisièn

Concell de Cent, 344

(entre Roger de Llúria i Bruch)

Pintura Decorativa

J. BARÓ

TALLER:

Diputacó, 199 - botiga

La Veu de Mallorca

PUBLICACIÓ SEMANAL

تس تس

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:

ALMUDAINA, 6. CIUTAT DE MALLORCA

Suscripció trimestral i pta.

O F R E N A

ORGUE DE

"NOSTRA PARLA"

Suscripció anyal a la revista, 3 ptes.

Cuota de soci de NOSTRA PARLA: 3'65 pessetes l'any

REDACCIONS I ADMINISTRACIONS

Corts, 550, 2.ón, 1.ª — BARCELONA :: Sant Bartomeu, 17, principal. — MALLORCA
Llanterna, 7, bis. — PERPINYÀ
Eixarchs, 17, 2.ón — VALENCIA

GRANS TALLERS METALÚRGICS
DE
MARIAN RAMONET

Carrers de Sant Pau, 46 i Mendizàbal, 25-BARCELONA

ESPECIALITAT EN LA FABRICACIÓ DE TOTA CLASSE D'ARQUES DE
SEGURETAT, BASCULES, BALANCES, PESOS, PREMSSES PER A COPIAR,
CARRETS, CUINES, DEPOSITS, TORRADORES I MOLINETS, PER A
CAFE, ESTUFES, FORNETS, PORTES-FOGAINA, ENGRAELLATS, DES-
: : : : : AIGUES I DE VARIS ARTICLES SIMILARS : : : : :

CASA FUNDADA L'ANY 1830

MODEST TEXIDOR
ANTIGUA CASA TEXIDOR

FUNDADA EN 1874

PROVEIDORA DE LA REIAL CASA

ARTICLES DE DIBUIX
PINTURA I ESCRITORI
PAPERERIA : LLIBRES
RATLLATS : IMPRESOS

ESPECIALITAT EN MA-
TERIAL PER A ENGI-
NYERS I ARQUITECTES

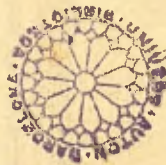
CARRER DE FONTANELLA, 10 (abans Regomir) - BARCELONA
TELEFON A 1563

BASCULES

Caixes per a Capdats

Parlament, 9.
(Interior.)
BARCELONA

Pibernat BARCELONA

ALTÉS - Impressor - Barcelona.

res.
170